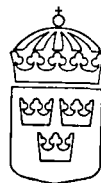

Regeringens proposition

1989/90:154

om ändringar i kriminalvårdslagstiftningen

Prop.
1989/90: 154

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som har upptagits i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 17 maj 1990.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Laila Freivalds

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa ändringar i kriminalvårdslagstiftningen.

I 1990 års budgetproposition lades nya grundläggande principer fast för decentralisering av beslutsbefogenheter inom kriminalvården. Dessa principer innebär att beslut i klientärenden i stor utsträckning bör kunna fattas på lokal nivå men att ärenden av särskilt kvalificerat slag även i fortsättningen bör handläggas av kriminalvårdsstyrelsen. I propositionen läggs fram förslag till de lagändringar som krävs för att denna delegering av beslutsbefogenheter skall kunna genomföras.

Också andra ändringar i kriminalvårdslagstiftningen föreslås. En intagen i kriminalvårdsanstalt skall kunna åläggas, förutom som nu att utföra arbete eller delta i undervisning eller utbildning, att delta i arbetsträning eller ha någon annan sysselsättning. Om den som är intagen i häkte är bärare av en smittsam sjukdom som är samhällsfarlig, t. ex. HIV-infektion, skall hälso- och sjukvårdspersonalen vid häktet, på motsvarande sätt som nu vid en kriminalvårdsanstalt, kunna lämna ut uppgift om det till chefen för häktet utan hinder av den sekretess som annars gäller inom hälso- och sjukvården.

Vidare skall under utredningen av ett disciplinärende en intagen i kriminalvårdsanstalt tillfälligt få hållas avskild, förutom som i dag från övriga intagna, från andra personer när det gäller kontakter genom brev, telefonsamtal eller besök. I propositionen föreslås slutligen att benämningen skyddskonsulent ersätts av begreppet frivårdsmyndighet.

De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 1991.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m. m.

Härigenom föreskrivs att 4, 6, 10 och 28 §§ lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m. m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Den som är häktad får avge nöjdförklaring inför *styresmannen* vid den kriminalvårdsanstalt där han är intagen eller *föreståndaren* för det häkte eller chefen för den rättspsykiatriska klinik där han förvaras. *Är den som sálunda äger mottaga nöjdförklaring ej närvarande, får förklaringen avges inför den som är i hans ställe.* I fråga om häktad som förvaras på rättspsykiatrisk klinik kan regeringen *förordna* att nöjdförklaring i vissa fall skall avges inför närmaste polismyndighet.

Den som är häktad får avge nöjdförklaring inför *chefen* för den kriminalvårdsanstalt där han är intagen eller *chefen* för det häkte eller den rättspsykiatriska klinik där han förvaras *eller inför någon annan tjänsteman där som har förordnats att ta emot sådan förklaring.* I fråga om häktad som förvaras på rättspsykiatrisk klinik kan regeringen *föreskriva* att nöjdförklaring i vissa fall skall avges inför närmaste polismyndighet.

Nöjdförklaring som avses i första stycket gäller endast om den som mottager förklaringen har tillgång till domen eller rättens bevis om målets utgång, såvitt rör den dömde (domsbevis), samt den dömde haft betänketid till andra dagen efter den då domen avkunnades för honom vid rätten eller på annat sätt delgavs honom. Den dömde skall om möjligt beredas tillfälle att under betänketiden samråda med sin försvarare.

Den som får taga emot nöjdförklaring enligt första stycket skall så snart det kan ske erinra den dömde om hans rätt att avge nöjdförklaring samt upplysa den dömde om när och hur det kan ske. Det åligger honom vidare att den dag, då nöjdförklaringen först kan avges, efterhöra om den dömde vill avge sådan förklaring.

6 §²

Den som *icke* är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt får avge nöjdförklaring inför *styresman* vid kriminalvårdsanstalt eller *föreståndare* för allmänt häkte eller *den som är i sådan befattningshavares ställe* eller inför polismyndighet.

Den som *inte* är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt får avge nöjdförklaring inför *chefen* för en kriminalvårdsanstalt eller *ett häkte* eller *någon annan tjänsteman där som har förordnats att ta emot sådan förklaring* eller inför polismyndighet.

Nöjdförklaring enligt första stycket får avges endast om den som vill avge förklaringen överlämnar dom eller domsbevis till den som skall taga emot förklaringen.

¹ Senaste lydelse 1986:653.

² Senaste lydelse 1986:653.

10 §³

Är den som skall undergå fängelse icke häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt när domen enligt 2 § första stycket får verkställas, skall kriminalvårdsstyrelsen förelägga honom att senast viss dag inställa sig vid den kriminalvårdsanstalt, där domen skall verkställas.

Om den dömda inte efterkommer eller inte kan nås av föreläggande enligt första stycket eller om fara föreligger för detta, skall polismyndigheten i den ort där han vistas på begäran av kriminalvårdsstyrelsen låta förpassa honom till anstalten.

Avger den dömda nöjdförklaring inför *styresman* vid kriminalvårdsanstalt eller *föreståndare för allmänt* häkte, skall den som *tager* emot förklaringen omedelbart befordra domen till verkställighet. Avger den dömda nöjdförklaring inför polismyndighet, skall den som *tager* emot förklaringen *låta förpassa* den dömda till kriminalvårdsanstalt *enligt bestämmelser som kriminalvårdsstyrelsen meddelar*.

Påträffas någon som avvikit från kriminalvårdsanstalt eller som annars enligt särskilt beslut skall återföras till kriminalvårdsanstalt för fortsatt verkställighet av ett fängelsestraff, skall polismyndigheten förpassa honom till sådan anstalt.

Om det bedöms kunna ske utan fara för att den dömda avviker, får polismyndigheten förelägga honom att inställa sig vid kriminalvårdsanstalten i stället för att förpassa honom dit.

Avger den dömda nöjdförklaring inför *en tjänsteman* vid kriminalvårdsanstalt eller häkte, skall den som *tar* emot förklaringen omedelbart befordra domen till verkställighet. Avger den dömda nöjdförklaring inför polismyndighet, skall den som *tar* emot förklaringen *se till att* den dömda *förpassas* till kriminalvårdsanstalt.

28 §⁴

När inte annat är angivet meddelar kriminalvårdsstyrelsen de beslut som avses i denna lag. *Styrelsen får dock överlåta åt chef för kriminalvårdsregion eller styresman vid kriminalvårdsanstalt att meddela sådana beslut*. Beslut enligt lagen *länder* omedelbart till *efterrättelse*, om *ej* annat förordnas.

När inte annat är angivet meddelar kriminalvårdsstyrelsen de beslut som avses i denna lag. *Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att någon annan kriminalvårdsmyndighet än kriminalvårdsstyrelsen eller en tjänsteman inom kriminalvården får meddela beslut enligt lagen*. Beslut enligt lagen *gäller* omedelbart om *inte något* annat förordnas.

³ Senaste lydelse 1986:653.

⁴ Senaste lydelse 1986:321.

Kriminalvårdsstyrelsen kan ändra ett beslut som enligt första stycket andra meningen *har meddelats av en tjänsteman som där anges*. Den som beslutet angår får påkalla styrelsens prövning om beslutet har gått honom emot.

Kriminalvårdsstyrelsen kan ändra ett beslut som *någon annan har fattat* enligt första stycket andra meningen. Den som beslutet angår får påkalla styrelsens prövning om beslutet har gått honom emot.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

Lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt

Härigenom föreskrivs att 10, 12, 17, 18, 26, 29, 30, 58, 60, 61 och 63 §§ lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

10 §

Intagen skall beredas lämpligt arbete som såvitt möjligt främjar utsikterna för honom att efter frigivningen inordna sig i arbetslivet.

Har intagen behov av undervisning eller utbildning eller av medicinspsykologisk eller annan särskild behandling, skall sådan beredas honom under arbetstiden, om det kan ske med hänsyn till anstaltstidens längd och den intagnes förutsättningar.

Har intagen behov av undervisning, utbildning, *arbets träning* eller *någon annan sysselsättning* eller av medicinspsykologisk eller *någon* annan särskild behandling, skall sådan beredas honom under arbetstiden, om det kan ske med hänsyn till anstaltstidens längd och den intagnes förutsättningar.

12 §

Intagen är skyldig att utföra det arbete eller *deltaga* i den undervisning eller utbildning som *ålägges* honom.

Intagen är skyldig att utföra det arbete, delta i den undervisning, utbildning eller *arbets träning* eller *ha den sysselsättning* i övrigt som *anvisas* honom. *Den som erhåller ålderspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring får dock inte åläggas att ha någon sysselsättning, och den som erhåller förtidspension eller sjukbidrag enligt nämnda lag får åläggas att ha sysselsättning bara av den art och omfattning som kan anses lämplig för honom.*

17 §¹

En intagen skall under tid då han är skyldig att *utföra arbete* vistas tillsammans med andra intagna, om ej annat följer av bestämmelserna i denna lag eller av *arbetets* särskilda beskaffenhet. Vägrar ett större antal av de intagna vid en sluten anstalt samtidigt att *utföra det arbete* som har ålagts dem, får dock gemenskapen mellan dem inskränkas i den mån det är oundgängligen påkallat med hänsyn till förhållandena på anstalten.

En intagen skall under tid då han är skyldig att *ha sysselsättning* vistas tillsammans med andra intagna, om ej annat följer av bestämmelserna i denna lag eller av *sysselsättningens* särskilda beskaffenhet. Vägrar ett större antal av de intagna vid en sluten anstalt samtidigt att *ha den sysselsättning* som har ålagts dem, får dock gemenskapen mellan dem inskränkas i den mån det är oundgängligen påkallat med hänsyn till förhållandena på anstalten.

¹ Senaste lydelse 1980:930.

På fritiden får den intagne i den utsträckning han önskar det vistas tillsammans med andra intagna, om ej annat följer av bestämmelserna i denna lag. I sluten anstalt får dock gemensamheten mellan intagna på fritiden inskränkas, om det är oundgängligen påkallat med hänsyn till förhållandena på anstalten.

I anslutning till dygnsvilan får de intagna hållas avskilda från varandra.

18 §²

En intagen får på egen begäran *arbeta* i enrum, om lämplig plats kan beredas honom och särskilda skäl inte talar mot det. Medgivande härtill skall omprövas så ofta det finns anledning till det, dock minst en gång i månaden.

Läkare skall undersöka en intagen som *arbetar* i enrum, om det behövs med hänsyn till dennes tillstånd. Har den intagne *arbetat* i enrum under en sammanhängande tid av en månad, skall en sådan undersökning alltid äga rum.

En intagen får på egen begäran *ha anvisad sysselsättning* i enrum, om lämplig plats kan beredas honom och särskilda skäl inte talar mot det. Medgivande härtill skall omprövas så ofta det finns anledning till det, dock minst en gång i månaden.

Läkare skall undersöka en intagen som *har anvisad sysselsättning* i enrum, om det behövs med hänsyn till dennes tillstånd. Har den intagne *haft sysselsättning* i enrum under en sammanhängande tid av en månad, skall en sådan undersökning alltid äga rum.

26 §³

Brev eller andra försändelser till eller från den som är intagen i sluten riksanstalt skall granskas för undersökning av om de innehåller något otillåtet föremål. Finns det anledning anta att en försändelse innehåller ett sådant föremål, får granskning i detta syfte ske även av en försändelse till eller från den som är intagen i annan anstalt, om det är påkallat av säkerhetsskäl.

Beträffande den som är intagen på specialavdelning, skall granskningen av brev eller andra försändelser även syfta till att undersöka om de innehåller något meddelande om planläggning av brottslig verksamhet, avvikande eller något annat liknande förfarande. När det är påkallat av säkerhetsskäl, får granskning i detta syfte även ske stickprovvis beträffande intagna i allmänhet samt, beträffande den som är intagen i sluten anstalt, om de är nödvändigt med hänsyn till hans särskilda förhållanden.

Första och andra styckena gäller ej sådant brev mellan intagen och svensk myndighet eller advokat som enligt 25 § skall vidarebefordras utan granskning.

Om en intagen under utredningen av ett disciplinärende hålls avskild från andra intagna, får han också hindras från kontakter med andra personer genom brev i den mån det är oundgängligen nödvändigt för att syftet med utredningen inte skall äventyras.

² Senaste lydelse 1980:930.

³ Senaste lydelse 1982:401.

29 §⁴

Intagen får mottaga besök i den utsträckning det lämpligen kan ske. Han får ej mottaga besök som är ägnat att äventyra säkerheten i anstalten eller som kan motverka hans anpassning i samhället eller eljest vara till skada för honom eller annan.

Intagen får mottaga besök i den utsträckning det lämpligen kan ske. Han får ej mottaga besök som är ägnat att äventyra säkerheten i anstalten eller som kan motverka hans anpassning i samhället eller eljest vara till skada för honom eller annan. *Om en intagen under utredningen av ett disciplinärende hålls avskild från andra intagna, får han också vägras besök i den mån det är oundgängligen nödvändigt för att syftet med utredningen inte skall äventyras.*

Till underlag för bedömningen av om den som är intagen i sluten riksanstalt skall i ett särskilt fall få ta emot besök skall i förväg undersökas om den besökande har dömts eller är misstänkt för allvarlig brottslig verksamhet. I den utsträckning det behövs och lämpligen kan ske skall upplysningar också inhämtas om hans personliga förhållanden i övrigt. Vad som har sagts nu gäller ej, i den mån det är uppenbart obehövligt på grund av att den besökande är känd eller av annat skäl.

Till underlag för bedömningen av om den som är intagen i annan anstalt än sluten riksanstalt skall i ett särskilt fall få ta emot besök får en sådan kontroll som avses i andra stycket göras i den mån det är påkallat av säkerhetsskäl.

Tjänsteman vid anstalten skall vara närvarande vid besök, om det är påkallat med hänsyn till säkerheten. Vid besök av advokat som biträder den intagne i rättslig angelägenhet får tjänsteman närvara endast om advokaten eller den intagne begär det.

Som villkor för besök kan av säkerhetsskäl föreskrivas att den besökande underkastar sig kroppsvisitation eller ytlig kroppsbesiktning eller medger undersökning av väska, kasse eller annat dylikt som han vill medföra vid besöket.

30 §⁵

Telefonsamtal mellan intagna och personer utom anstalten får äga rum i den utsträckning det lämpligen kan ske. En intagen kan förvägras telefonsamtal som är ägnat att äventyra säkerheten i anstalten eller som kan motverka hans anpassning i samhället eller annars vara till skada för honom eller någon annan.

Telefonsamtal mellan intagna och personer utom anstalten får äga rum i den utsträckning det lämpligen kan ske. En intagen kan förvägras telefonsamtal som är ägnat att äventyra säkerheten i anstalten eller som kan motverka hans anpassning i samhället eller annars vara till skada för honom eller någon annan. *Om en intagen under utredningen av ett disciplinärende hålls avskild från andra intagna, får han också hindras från kontakter med andra personer genom telefonsamtal i den mån det är*

⁴ Senaste lydelse 1982:401.

⁵ Senaste lydelse 1982:401.

oundgängligen nödvändigt för att syftet med utredningen inte skall äventyras.

Beträffande den som den intagne önskar samtala med kan sådan kontroll som avses i 29 § andra stycket göras i den mån det anses behövt.

Om det är påkallat med hänsyn till säkerheten, skall tjänsteman på lämpligt sätt avlyssna telefonsamtal. Avlyssning får äga rum endast med den intagnes vetskap. Telefonsamtal med advokat som biträder den intagne i rättslig angelägenhet får icke avlyssnas utan den intagnes medgivande.

58 §

Beslut enligt denna lag i *annat fall* än som avses i 54–56 §§ meddelas av kriminalvårdsstyrelsen.

Beslut enligt denna lag i *andra fall* än som avses i 54–56 §§ meddelas av kriminalvårdsstyrelsen.

Styrelsens beslut länder till efterrättelse omedelbart, om ej annorlunda förordnas.

Beslut i *frågor på vilka första stycket är tillämpligt* gäller omedelbart, om inte något annat förordnas.

60 §⁶

Regeringen eller, *efter regeringens bemyndigande*, kriminalvårdsstyrelsen kan *förordna* om överflyttning till tjänstemän inom kriminalvården av övervakningsnämnds befogenhet enligt 54 och 55 §§ samt av kriminalvårdsstyrelsens befogenhet enligt denna lag i *annat fall* än som avses i 17 § *första stycket* *andra meningen*, 20 § andra stycket samt 20 a §.

Regeringen eller *den myndighet som regeringen bestämmer* kan *föreskriva* om överflyttning till *någon annan kriminalvårdsmyndighet än kriminalvårdsstyrelsen* eller till tjänstemän inom kriminalvården av övervakningsnämnds befogenhet enligt 54 och 55 §§ samt av kriminalvårdsstyrelsens befogenhet enligt denna lag i *andra fall* än som avses i 20 § andra stycket samt 20 a §.

61 §⁷

Innebär förordnande enligt 60 § att styresman vid anstalt beslutar om disciplinär åtgärd enligt 47 §, skall styresmannens beslut lända till efterrättelse omedelbart, om denne ej annorlunda förordnar. Meddelar styresmannen förordnande enligt 47 § andra stycket 2, skall disciplinärendet omedelbart underställas kriminalvårdsstyrelsens prövning i den mån inte regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, kriminalvårdsstyrelsen har föreskrivit annat.

Kriminalvårdsstyrelsen kan *ändra beslut i andra frågor än som avses i 54–56 §§ som efter bemyndigande enligt 60 § har meddelats av en annan kriminalvårdsmyndighet. Den som beslutet angår får påkalla styrelsens prövning av ett sådant beslut, om det har gått honom emot.*

Har till följd av en föreskrift enligt 60 § någon annan kriminalvårdsmyndighet än kriminalvårdsstyrelsen meddelat beslut enligt 47 § andra stycket 2 om disciplinär åtgärd, skall beslutet omedelbart anmälas för kriminalvårdsstyrelsen.

⁶ Senaste lydelse 1986:320.

⁷ Senaste lydelse 1986:320.

63 §⁸

Alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel får omhändertas,

1. om de påträffas hos en intagen,
2. om en intagen får dem sig tillsända,
3. om de medförs av någon som skall tas in i kriminalvårdsanstalt, eller
4. om de annars påträffas inom anstalt och det inte finns någon känd ägare till dem.

Styresmannen skall låta förstöra eller försälja den omhändertagna egendomen enligt bestämmelserna om beslagtagna egendom i 2 § 1 första stycket lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.

Kriminalvårdsanstalten skall låta förstöra eller försälja den omhändertagna egendomen enligt bestämmelserna om beslagtagna egendom i 2 § 1 första stycket lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.

Bestämmelserna i första och andra styckena tillämpas även i fråga om injektionsspruta eller kanyl som kan användas för insprutning i människokroppen eller i fråga om andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattningsmedel narkotika.

Belopp, som erhållits vid försäljning av omhändertagen egendom, tillfaller staten.

Pengar, som påträffas hos eller ankommer till en intagen i strid med vad som är särskilt föreskrivet om intagnas rätt att inneha pengar, skall omhändertas, om det inte är uppenbart oskäligt. Omhändertagna pengar skall genom *styresmannens* försorg göras räntebärande men får ej disponeras av den intagne förrän vid anstaltsvårdens slut, om det inte föreligger särskilda skäl.

Pengar, som påträffas hos eller ankommer till en intagen i strid med vad som är särskilt föreskrivet om intagnas rätt att inneha pengar, skall omhändertas, om det inte är uppenbart oskäligt. Omhändertagna pengar skall genom *anstaltens* försorg göras räntebärande men får ej disponeras av den intagne förrän vid anstaltsvårdens slut, om det inte föreligger särskilda skäl.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

⁸ Senste lydelse 1985:11.

Lag om ändring i lagen (1976:371) om behandling av häktade och anhållna m. fl.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1976:371) om behandling av häktade och anhållna m. fl.

dels att 4 och 16 c § § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 17 a, av följande lydelse.

4 §¹

Vid behandling av häktad skall hänsyn tagas till hans hälsotillstånd. Häktad som bedöms behöva hälso- och sjukvård eller som begär att läkare skall tillkallas, skall så snart det kan ske undersökas av läkare, om ej sådan undersökning uppenbarligen är obehövlig.

Läkares anvisning rörande vården av häktad som är sjuk skall iakttagas. Behöver den häktade sjukhusvård, skall sådan beredas honom så snart det kan ske.

Läkares anvisning rörande vården av häktad som är sjuk skall iakttagas. Behöver den häktade sjukhusvård, skall sådan beredas honom så snart det kan ske. *Får hälso- och sjukvårdspersonal inom kriminalvården kännedom om att en häktad lider av sådan smittosam sjukdom som enligt smittskyddslagen (1988:1472) utgör en samhällsfarlig sjukdom, skall chefen för förvaringslokalen underrättas om detta, om det behövs med hänsyn till fara för att smittan skall spridas.*

Kan det befaras att transport medför skada för den häktades hälsa, skall läkares medgivande till transporten inhämtas.

Förlossning av häktad kvinna skall såvitt möjligt ske på sjukhus. Om anledning föreligger därtill, skall den som enligt andra eller fjärde stycket vistas på sjukhus stå under bevakning.

16 c §²

Regeringen kan förordna om överflyttning till tjänsteman inom kriminalvården av kriminalvårdsstyrelsens befogenheter enligt denna lag.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att någon annan kriminalvårdsmyndighet än kriminalvårdsstyrelsen eller tjänsteman inom kriminalvården får fatta beslut som avses i 16 a §.

Kriminalvårdsstyrelsen kan ändra ett beslut som någon annan har fattat enligt första stycket. Den som beslutet angår får påkalla styrelsens prövning av ett sådant beslut, om det har gått honom emot.

¹ Senaste lydelse 1984:396.

² Senaste lydelse 1981:1301.

17 a §

Den som är placerad i häkte med stöd av 50 § tredje meningen lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt får hindras från kontakter med andra personer genom brev, telefonsamtal eller besök i den mån det är oundgängligen nödvändigt för att syftet med utredningen i disciplinärendet inte skall äventyras. Sådana beslut meddelas av den kriminalvårdsanstalt som har beslutat om placering i häkte.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken

dels att i 26 kap. 11, 14 – 16 § §, 28 kap. 6 a §, 37 kap. 10 § samt 38 kap. 12 och 13 §§ ordet ”skyddskonsulent” i olika böjningsformer skall bytas ut mot ”frivårdsmyndighet” i motsvarande form,

dels att 26 kap. 12 och 13 §§ och 37 kap. 7 § skall ha följande lydelse,

dels att 38 kap. 14 § skall upphöra att gälla.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

12 §¹

Övervakningen och kriminalvården i frihet i övrigt bedrivs under ledning av *skyddskonsulent*en. *Konsulent*en förordnar också övervakare och kan vid behov förordna en eller flera personer att biträda vid övervakningen.

Övervakningen och kriminalvården i frihet i övrigt bedrivs under ledning av *frivårdsmyndighet*en. *Myndighet*en förordnar också övervakare och kan vid behov förordna en eller flera personer att biträda vid övervakningen.

13 §²

Den frigivne skall, om han står under övervakning, hålla övervakaren underrättad om sin bostad, sin arbetsanställning och andra förhållanden av betydelse för övervakningen, på kallelse inställa sig hos övervakaren och i övrigt enligt hans anvisningar upprätthålla förbindelse med honom. I den mån *skyddskonsulent*en har bestämt det, gäller vad som nyss har sagts om övervakaren även *konsulent*en eller annan person.

Den frigivne skall, om han står under övervakning, hålla övervakaren underrättad om sin bostad, sin arbetsanställning och andra förhållanden av betydelse för övervakningen, på kallelse inställa sig hos övervakaren och i övrigt enligt hans anvisningar upprätthålla förbindelse med honom. I den mån *frivårdsmyndighet*en har bestämt det, gäller vad som nyss har sagts om övervakaren även *tjänsteman vid frivårdsmyndighet*en eller annan person.

¹ Senaste lydelse 1983:240.

² Senaste lydelse 1983:240.

37 kap.

7 §³

Den som har dömts till fängelse får begära prövning av en *skyddskonsulents* beslut enligt 26 kap. 11 §, 12 § andra meningen eller 13 § andra meningen hos den övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde *skyddskonsulenten* är verksam. Nämnden får också själv-
mant ta upp ett sådant beslut till om-
prövning och i övrigt fatta beslut i
ett ärende, vars avgörande enligt nå-
gon av de bestämmelser som har an-
getts nu ankommer på *skyddskonsu-
lenten*. *Konsulenten* kan hänskjuta
ett sådant ärende till nämnden för
avgörande.

Om den som har dömts till fängelse inte är nöjd med ett beslut av en övervakningsnämnd enligt 26 kap. 11, 15, 18, 19 eller 22 §, får han hos kriminalvårdsnämnden begära prövning av beslutet.

Kriminalvårdsnämnden kan i samband med beslut om villkorlig frigivning enligt 26 kap. 9 § meddela sådant förordnande om övervakning som enligt 11 § samma kapitel ankommer på *skyddskonsulenten*.

Den som har dömts till fängelse får begära prövning av en *frivårdsmyndighets* beslut enligt 26 kap. 11 §, 12 § andra meningen eller 13 § andra meningen hos den övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde *frivårdsmyndigheten* är verksam. Nämnden får också själv-
mant ta upp ett sådant beslut till om-
prövning och i övrigt fatta beslut i
ett ärende, vars avgörande enligt nå-
gon av de bestämmelser som har an-
getts nu ankommer på *frivårdsmy-
ndigheten*. *Frivårdsmyndigheten* kan
hänskjuta ett sådant ärende till
nämnden för avgörande.

Kriminalvårdsnämnden kan i samband med beslut om villkorlig frigivning enligt 26 kap. 9 § meddela sådant förordnande om övervakning som enligt 11 § samma kapitel ankommer på *frivårdsmyndigheten*.

38 kap.

14 §⁴

*Regeringen kan föreskriva att en skyddskonsulent får överlåta åt en annan tjänsteman att fullgöra upp-
gifter som enligt denna balk åvilar konsulenten.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

³ Senaste lydelse 1988:942.

⁴ Senaste lydelse 1983:240.

Lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge ang. verkställighet av straff m. m.

Härigenom föreskrivs att i 11 och 18 §§ lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m.¹ ordet "skyddskonsulenten" skall bytas ut mot "frivårdsmyndigheten".

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

¹ Lagen omtryckt 1986:868.

Lag om ändring i lagen (1964:542) om personundersökning i brottmål

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1964:542) om personundersökning i brottmål¹

dels att i 3 § ordet "skyddskonsulent" skall bytas ut mot "frivårdsmyndighet",

dels att 4–6 §§ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*4 §²

Personundersökningen verkställs av tjänsteman inom skyddskonsulentorganisationen eller av personundersökare som skyddskonsulenten utser. Till personundersökare får utses endast den som undergått för ändamålet avsedd utbildning eller eljest har erforderliga kunskaper.

Framkommer under personundersökningen att den misstänkte är i behov av personligt stöd eller annan hjälp kan skyddskonsulenten förordna förtroendeman för honom, om han samtycker därtill. Förtroendeman skall entledigas så snart den misstänkte begär det.

Uppdrag som förtroendeman upphör när

1. förundersökning avslutas utan att åtal väckes,
2. åtalet nedlägges,
3. dom meddelas varigenom den misstänkte frikännes eller förklaras fri från påföljd eller påföljd efterges,
4. dom meddelas varigenom den misstänkte dömes till böter eller villkorlig dom,
5. verkställbar dom rörande annan påföljd föreligger mot den misstänkte.

5 §

Skyddskonsulent, skyddsassistent och personundersökare äga, om ej särskilda skäl äro däremot, vid personundersökning taga del av anteckningar och andra handlingar från förundersökningen samt närvara vid förhör som hålles med den misstänkte.

Personundersökningen verkställs av tjänsteman vid en frivårdsmyndighet eller av personundersökare som en frivårdsmyndighet utser. Till personundersökare får utses endast den som undergått för ändamålet avsedd utbildning eller eljest har erforderliga kunskaper.

Framkommer under personundersökningen att den misstänkte är i behov av personligt stöd eller annan hjälp kan frivårdsmyndigheten förordna förtroendeman för honom, om han samtycker därtill. Förtroendeman skall entledigas så snart den misstänkte begär det.

Frivårdsmyndighet och personundersökare får, om det inte finns särskilda skäl mot det, vid personundersökning ta del av anteckningar och andra handlingar från förundersökningen samt närvara vid förhör som hålls med den misstänkte.

¹ Lagen omtryckt 1982:1125.

² Senaste lydelse 1973:1214.

6 §³

Socialnämnd skall på begäran av *skyddskonsulent, skyddsassistent, personundersökare, åklagare eller domstol* meddela upplysningar beträffande misstänkt, med vilken nämnden har att *taga* befattning, samt föreslå de åtgärder, som nämnden finner erforderliga för att främja hans anpassning i samhället.

Socialnämnd skall på begäran av *frivårdsmyndighet, personundersökare, åklagare eller domstol* meddela upplysningar beträffande misstänkt, med vilken nämnden har att *ta* befattning, samt föreslå de åtgärder, som nämnden finner erforderliga för att främja hans anpassning i samhället.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

³ Senaste lydelse 1981:24.

Lag om ändring i passlagen (1978:302)

Härigenom föreskrivs att i 21 och 23 §§ passlagen (1978:302)¹ ordet ”skyddskonsulent” i olika böjningsformer skall bytas ut mot ”frivårdsmyndighet” i motsvarande form.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

¹ Lagen omtryckt 1987:698.

Lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet

Härigenom föreskrivs att i 10, 14, 23 och 24 §§ lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet¹ ordet "skyddskon-sulent" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "frivårdsmyndighet" i motsvarande form.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

¹ Lagen omtryckt 1983:247.

Lag om ändring i smittskyddslagen (1988:1472)

Härigenom föreskrivs att i 30 och 31 §§ smittskyddslagen (1988:1472) ordet "skyddskonsulent" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "frivårdsmyndighet" i motsvarande form.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 17 maj 1990

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Hellström, Johansson, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén, Freivalds, Wallström, Löw, Molin, Sahlin, Larsson, Åsbrink

Föredragande: statsrådet Freivalds

Proposition om ändringar i kriminalvårdslagstiftningen

1 Inledning

En strävan under senare år inom den offentliga verksamheten har varit att föra ut arbetsuppgifter från central nivå till regionala och lokala organ. Detta gäller även på kriminalvårdens område. I 1990 års budgetproposition (prop. 1989/90:100, bil. 4, s. 85–91) redovisas att kriminalvårdsverket, efter en genomförd försöksverksamhet med decentralisering, har varit föremål för en omfattande organisationsöversyn. I framställningar till regeringen har kriminalvårdsstyrelsen föreslagit förändringar i fråga om uppgifter och organisation inom kriminalvårdsverket.

Regeringen har i budgetpropositionen i väsentliga delar ställt sig bakom kriminalvårdsstyrelsens förslag. Samtidigt aviseras där att regeringen senare skall återkomma till riksdagen med de lagändringar som behövs för att genomföra den nya ordningen. Sammanfattningsvis innebär de förändringar som regeringen förordar i budgetpropositionen att tyngdpunkten inom kriminalvården förskjuts nedåt i organisationen. Huvuddelen av klientarbetet skall skötas lokalt vid kriminalvårdsanstalter, häkten och skyddskonsulentdistrikt. Den regionala organisationen koncentreras till kraftfullare enheter och förstärks i förhållande till kriminalvårdsstyrelsen. Denna organisation får som uppgift att bl. a. leda kriminalvården i regionerna enligt styrelsens riktlinjer och att stödja verksamheten vid de lokala myndigheterna. Kriminalvårdsstyrelsens arbete koncentreras på övergripande uppgifter.

Riksdagen, som beretts tillfälle att ta del av vad regeringen anfört om decentralisering och organisationsförändringar inom kriminalvården, har ställt sig bakom förslagen (1989/90:JuU22, rskr. 155).

Jag avser att nu ta upp de lagändringar som krävs för att decentraliseringen skall kunna genomföras. Förslagen bygger på en framställning i oktober 1989 till regeringen från kriminalvårdsstyrelsen (dnr 89-2570).

Kriminalvårdsstyrelsens skrivelse har remissbehandlats. Remissyttrandet har kommit in från kammarrätten i Jönköping, kriminalvårdsnämnden, statskontoret, riksrevisionsverket, kriminalvårdsdirektörerna i Gävle, Malmö och Stockholm, kriminalvårdsanstalterna Helsingborg, Kumla,

Saltvik, Svartsjö, Valla och Viskan, häktena Kronoberg och Trelleborg, skyddskonsulenterna i Göteborg-Angereads distrikt och Sundsvalls distrikt, justitieombudsmannen Anders Wigelius, Statsanställdas förbund, Tjänstemännens centralorganisation, Centralorganisationen SACO och Sveriges advokatsamfund. En sammanställning av remissyttrandena har gjorts inom justitiedepartementet och finns tillgänglig i ärendet (dnr 89-2570).

Jag kommer i detta sammanhang att behandla också följande frågor om förändringar i kriminalvårdslagstiftningen.

Kriminalvårdsstyrelsen har, på uppdrag av regeringen, utrett verkställighetens utformning för intagna som uppbär pension och därvid föreslagit bl. a. att den som är intagen i kriminalvårdsanstalt skall få skyldighet att ha olika former av sysselsättning (dnr 88-3294). Under beredningen av ärendet har inom justitiedepartementet upprättats en promemoria med utgångspunkt från kriminalvårdsstyrelsens utredning. Promemorian har remitterats till riksdagens ombudsmän. Justitieombudsmannen Anders Wigelius (JO) har yttrat sig över promemorieförslaget. Hans yttrande finns tillgängligt i ärendet (dnr 88-3294 och 89-3330).

Kriminalvårdsstyrelsen har vidare föreslagit att sjukvårdspersonalen inom kriminalvården skall få möjligheter att lämna ut uppgifter om intagna till chefen för ett häkte. Även denna framställning har remitterats till riksdagens ombudsmän. JO:s yttrande finns tillgängligt i ärendet (dnr 89-3330).

En framställning från JO rör behovet av en ändring av regleringen i kriminalvårdslagstiftningen av de fall där en intagen har placerats i avskildhet under utredning i ett disciplinärende (dnr 89-2829).

Föreningen Sveriges Frivårdstjänstemän har föreslagit att begreppet skyddskonsulent skall utmönstras och ersättas av benämningen frivårdsmyndighet (dnr 88-342).

Jag behandlar frågan om de lagändringar som behövs för att genomföra decentraliseringen inom kriminalvården i avsnitt 2.1. De andra frågorna jag har nämnt tar jag upp i avsnitten 2.2–2.4 och 4.4.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 3 maj 1990 att inhämta lagrådets yttrande över lagförslagen. De lagförslag som har remitterats till lagrådet bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Lagrådet har i sitt yttrande, som bör fogas till protokollet som *bilaga 2*, i allt väsentligt godtagit förslagen. Med anledning av ett påpekande från lagrådet har i förhållande till lagrådsremissen på en punkt i förslagen gjorts en justering av lagteknisk natur (s. 36). Dessutom har vissa redaktionella ändringar gjorts i förslagen.

2.1 Delegering inom kriminalvården

2.1.1 Utvidgade möjligheter att delegera beslutsbefogenheter enligt kriminalvårdslagstiftningen

Mitt förslag: Kriminalvårdsstyrelsen skall även i fortsättningen ha befogenhet att fatta beslut enligt kriminalvårdslagstiftningen. Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, skall med vissa undantag bemyndigas att överlåta åt andra kriminalvårdsmyndigheter eller tjänstemän inom kriminalvården att fatta beslut i kriminalvårdsstyrelsens ställe. Avsikten är att besluten skall fattas på lokal nivå, om det inte finns särskilda skäl att förlägga beslutsbefogenheten till regional eller central nivå. Beslut som har fattats på regional eller lokal nivå skall liksom nu kunna överklagas till kriminalvårdsstyrelsen. I stället för att vissa beslut som har meddelats på lokal nivå skall underställas styrelsens prövning införs skyldighet att till styrelsen anmäla sådana beslut.

Kriminalvårdsstyrelsens förslag överensstämmer i stort med mitt förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt kriminalvårdsstyrelsens förslag. Kriminalvårdsdirektörerna i Gävle, Malmö och Stockholm anser att beslut som har fattats på lokal nivå bör kunna överklagas till regional nivå. Kriminalvårdsdirektören i Stockholm anser att beslut som gäller inräkning i verkställighet av tid för vistelse utanför anstalt eller disciplinära bestraffningar (39 resp. 47 §§ lagen 1974:203 om kriminalvård i anstalt), som fattas på lokal nivå, även i fortsättningen bör underställas regionen för prövning.

Bakgrunden till mitt förslag: Regeringen uppdrog i oktober 1985 åt kriminalvårdsstyrelsen att undersöka möjligheterna att genomföra en decentralisering inom kriminalvården. Riksdagen beslutade följande år om lagändringar för att möjliggöra en försöksverksamhet med decentrali sering på kriminalvårdens område (prop. 1985/86:147, JuU 31, rskr. 276). En försöksverksamhet har därefter pågått vid ett flertal myndigheter inom verket. Verksamheten har omfattat både klientärenden och administrativa ärenden.

Mot bakgrund av erfarenheter från försöksverksamheten genomförde kriminalvårdsstyrelsen år 1988 en utredning av vilka organisatoriska förändringar av kriminalvårdens s. k. linjeorganisation som kunde behövas för att åstadkomma en vidgad decentralisering av arbetsuppgifter från styrelsen. Med linjeorganisationen avses regionerna samt den lokala organisationen, dvs. kriminalvårdsanstalter, häkten och skyddskonsulentdistrikt. Kriminalvårdsstyrelsen har vidare utrett styrelsens egen organisation.

Som nämnts har styrelsen lämnat förslag till regeringen om ny linjeorganisation och ny egen organisation. Förslagen har remissbehandlats. På grundval av kriminalvårdsstyrelsens förslag och remissbehandlingen av

dessa har frågan om decentralisering och organisationförändringar inom kriminalvården behandlats i 1990 års budgetproposition (prop. 1989/90:100, bil. 4, s. 85–91), och riksdagen har godtagit vad som där förordats som riktlinjer på området.

Jag uttalade i min anmälan till propositionen beträffande decentraliseringen att principen bör vara att besluten inte skall fattas på högre nivå än vad som erfordras med hänsyn till ärendets beskaffenhet eller andra omständigheter, t. ex. personalens utbildningsnivå och förekomsten av ADB-stöd. Vidare pekade jag på att klientbeslut i stor utsträckning bör kunna fattas lokalt men att sådana ärenden av särskilt kvalificerat slag även i fortsättningen bör handläggas av kriminalvårdsstyrelsen. I fråga om löpande klientärenden uttalade jag att dessa bör handläggas på regional nivå endast om det finns särskilda skäl för detta, t. ex. effektivitetsskäl eller att handläggningen förutsätter ett ADB-stöd som saknas på lokal nivå. Vidare pekade jag på att regionkansliernas funktion som stödjande organ i förhållande till den lokala organisationen gör det mindre lämpligt att lokala beslut överprövas på regional nivå. Beslut som har meddelats av de lokala kriminalvårdsmyndigheterna bör därför enligt vad jag anförde i propositionen kunna överklagas direkt till kriminalvårdsstyrelsen. Dessa uttalanden lämnades utan erinran av riksdagen.

Den lagstiftning som nu reglerar kriminalvårdens verksamhet är fördelad på tre lagar: lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m. m. (StidL), lagen om kriminalvård i anstalt (KvaL) och lagen (1976:371) om behandling av häktade och anhållna m. fl. (HäL). Tillämpningsföreskrifter till resp. lag har av regeringen meddelats i kungörelsen (1974:286) om vissa bestämmelser rörande tillämpningen av StidL (StidLK), kungörelsen (1974:248) med vissa bestämmelser rörande tillämpningen av KvaL (KvalK) och förordningen (1976:376) om behandlingen av häktade och anhållna m. fl. (HäLF).

Enligt kriminalvårdslagstiftningen fattas beslut som rör den enskilde klienten av kriminalvårdsstyrelsen, om inte något annat har bestämts (28 § StidL, 58 § KvaL och 16 a § HäL). Möjligheterna att flytta beslutsbefogenheter längre ner i organisationen har reglerats olika i de tre lagarna. Enligt 28 § StidL får kriminalvårdsstyrelsen överlåta åt chefen för en kriminalvårdsregion eller styresmannen vid en kriminalvårdsanstalt att meddela beslut enligt den lagen. Av 60 § KvaL följer bl. a. att regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, kriminalvårdsstyrelsen kan förordna om överflyttning till tjänstemän inom kriminalvården av styrelsens befogenhet enligt den lagen med vissa undantag. Enligt 16 c § HäL kan regeringen förordna om överflyttning till tjänstemän inom kriminalvården av kriminalvårdsstyrelsens befogenheter enligt den lagen.

Med stöd av bemyndigandena i KvaL och HäL har regeringen meddelat föreskrifter i KvalK resp. HäLF om delegering av beslutanderätten. KvalK innehåller ett stort antal detaljbestämmelser om beslutsordningen. Med stöd av dessa bemyndiganden har kriminalvårdsstyrelsen i sin tur delegerat beslutanderätten till den som är regionchef eller styresman vid anstalt eller häkte. Även i StidLK finns vissa delegeringsregler.

Skälen för mitt förslag: Nya grundläggande principer för decentralisering av beslutsbefogenheter inom kriminalvården har nyligen lagts fast av riks-

dagen (prop. 1989/90:100, bil. 4, s. 85–91, JuU22, rskr. 155). Dessa principer innebär bl. a. att beslut i klientärenden i stor utsträckning bör kunna fattas lokalt men att ärenden av särskilt kvalificerat slag även i fortsättningen bör handläggas vid kriminalvårdsstyrelsen. Som jag ser det bör därför, i enlighet med vad kriminalvårdsstyrelsen har förordat, den lämpligaste ordningen även i fortsättningen vara att det i KvaL anges att det ankommer på styrelsen att fatta beslut enligt den lagen men att lagen samtidigt lämnar vida möjligheter till delegering av beslutanderätten. Med de utgångspunkter som sålunda bör gälla för decentralisering av beslutsbefogenheter finns det enligt min mening inte skäl att i lag eller förordning meddela mer detaljerade föreskrifter för beslutsfattandet.

I 28 § StidL finns ett generellt bemyndigande för kriminalvårdsstyrelsen att överlåta beslutanderätt i ärenden enligt den lagen åt region- eller anstaltschefer inom kriminalvården. Denna delegeringsrätt infördes som ett led i ett pågående arbete med decentralisering inom kriminalvården (prop. 1985/86:147, JuU 31, rskr. 276). Genom samma lagstiftningsärende vidgades även regeringens möjlighet att flytta över beslutanderätten från kriminalvårdsstyrelsen till regional eller lokal nivå. Som nyss har nämnts kan sålunda enligt 60 § KvaL regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, kriminalvårdsstyrelsen med vissa undantag delegera beslutsbefogenheter i klientärenden till tjänstemän inom kriminalvården. Genom bestämmelserna i KvaK har beslutsbefogenheter delegerats i sådan utsträckning att de flesta klientbeslut i dag meddelas av styresmännen vid kriminalvårdsanstalterna. Motsvarande gäller enligt HåL.

Den nuvarande ordningen ger alltså möjlighet att till tjänstemän vid myndigheter inom kriminalvården delegera befogenheten att fatta beslut. Några lagändringar behövs därför i och för sig inte för att kunna genomföra en ökad decentralisering av beslutsfattandet inom kriminalvården. Några justeringar av lagstiftningen aktualiseras dock i detta sammanhang.

Enligt min mening skulle sålunda ett mera flexibelt system för delegering i enlighet med de principer som riksdagen har fastställt kunna åstadkommas om beslutsbefogenheten kan knytas även till en myndighet som sådan. Härigenom skulle det nämligen bli möjligt att genom föreskrifter om vem eller vilka som fattar beslut på myndighetens vägnar få till stånd en ytterligare delegering av beslutsbefogenheter som kan visa sig vara ändamålsenlig i det särskilda fallet. Jag anser därför att det bör göras en ändring i KvaL av denna innebörd.

Mitt förslag innebär att de närmare bestämmelserna om beslutsfattandet inom kriminalvården liksom i dag i regel kommer att finnas i föreskrifter meddelade av regeringen eller kriminalvårdsstyrelsen. Vägledande vid utformningen av dessa föreskrifter blir givetvis de principer som har fastställts för delegering av beslutsbefogenheter inom kriminalvården. En utgångspunkt är att beslutanderätten i klientärenden i princip skall överflyttas till lokal nivå eller, om det finns särskilda skäl, till regional nivå. Sådana särskilda skäl för att delegera till regional nivå kan vara att kriminalvårdsanstalterna utnyttjas mest effektivt, om beslut om intagning på de olika anstalterna meddelas på sådan nivå. Det kan vidare finnas skäl att avvakta med överförandet av beslutsbefogenheter i vissa fall till dess en lokal kriminal-

vårdsmyndighet har uppnått tillräcklig kompetens för att handha olika typer av ärenden.

När det gäller frågan om vilka beslutsbefogenheter som bör finnas hos kriminalvårdsstyrelsen utan möjlighet till delegering till lägre nivå i verket vill jag särskilt peka på prövningen av ärenden som rör intagna som faller under 7 § tredje stycket KvaL (de s. k. 7:3-orna, jfr prop. 1987/88:130 s. 23 f.). Vidare kan nämnas ärenden angående intagna som avses i 31 § KvaL, dvs. sådana ärenden där hänsynen till rikets säkerhet m. m. kräver en central prövning.

Med den inriktning som riksdagen har lagt fast för decentralisering av beslutsfattandet i kriminalvården bör kriminalvårdsstyrelsen meddela de mer detaljerade föreskrifterna för delegeringen av beslutsbefogenheter. Jag har för avsikt att återkomma till regeringen om de förordningsändringar som krävs för detta. Regeringen har givetvis kvar sin möjlighet att meddela föreskrifter, om det skulle visa sig att det finns skäl för den att besluta särskilda regler för någon grupp av klientärenden.

Enligt min mening är det viktigt att kriminalvårdsstyrelsen följer upp de beslut som styrelsen redan har fattat om överförande av beslutsbefogenheter och de nya delegeringar som kommer att ske med stöd av de nya reglerna. Styrelsen bör kontinuerligt kunna skaffa sig en uppfattning om hur praxis utvecklas, om det föreligger skillnader mellan olika delar av landet, om de föreskrifter som har meddelats för att styra besluten är ändamålsenliga och sist men inte minst om rättssäkerheten i beslutsfattandet håller en tillräckligt hög nivå.

Enligt nuvarande ordning är regeringens möjlighet till vidaredelegering inskränkt på vissa punkter. Det gäller vissa beslut om avskildhet för en intagen i kriminalvårdsanstalt, som är så ingripande att besluten bör fattas på central nivå (17 § första stycket, 20 § andra stycket och 20 a § KvaL). När det gäller avskiljande på grund av arbetsvägran (17 § första stycket) anser jag emellertid att det i fortsättningen bör finnas möjlighet att överföra beslutsbefogenheten till andra kriminalvårdsmyndigheter än kriminalvårdsstyrelsen. Det är här fråga om beslut i fall där ett större antal intagna samtidigt vägrar att utföra arbete som har ålagts dem. Det bör, särskilt när det gäller de större kriminalvårdsanstalterna, finnas en möjlighet att låta anstalten själv hantera en sådan situation och också avgöra om det är befogat att inskränka gemensamheten mellan de intagna. Jag föreslår att det görs en ändring i KvaL som öppnar möjlighet till delegering i detta hänseende.

När det gäller överklagande av beslut på lokal nivå har kriminalvårdsstyrelsen i sin framställning till regeringen i oktober 1989 föreslagit att sådana beslut skall få överklagas direkt till styrelsen. Kriminalvårdsdirektörerna i Gävle, Malmö och Stockholm har vid remissbehandlingen uttalat sig för att överklagande i stället skall ske till den regionala nivån. Som skäl har de åberopat bl. a. att överklagningsinstitutet medför ökade möjligheter till insyn och styrning av de lokala enheternas verksamhet. Överprövning av klientärenden bör enligt deras mening, i linje med regionchefens samordnings- och tillsynsansvar, ligga på den regionala nivån. Kriminalvårdsdirektörerna menar också att det närmast blir fråga om en centralisering, om överprövningen av lokala beslut flyttas över till kriminalvårdssty-

relsen, och de pekar på att en stor del av klientbesluten redan i dag fattas på lokal nivå och överklagas till regionen. Kriminalvårdsdirektören i Gävle uppger att endast cirka tio procent av de överklagade ärendena i den aktuella regionen har förts vidare till styrelsen. Slutligen anser de tre kriminalvårdsdirektörerna att det är nödvändigt att få insyn i hur de lokala organen fattar beslut för att se till att det utvecklas en någorlunda likformig praxis i klientärenden.

För egen del anser jag att det inte bör komma i fråga att beslut i klientärenden skall kunna prövas av fem instanser. Detta blir nämligen fallet om beslut som fattas på lokal nivå skulle kunna överklagas först till regional och därefter till central nivå. De flesta beslut av kriminalvårdsstyrelsen i klientärenden kan efter överklagande prövas av kammarrätt och i vissa fall även av regeringsrätten. (Frågan om domstolsprövning av kriminalvårdsmål kommer att behandlas av domstolsutredningen, Ju 1989:06.)

Som jag uttalade i min anmälan till 1990 års budgetproposition talar regionkansliernas funktion som stödjande organ i förhållande till den lokala organisationen mot att de också skulle överpröva lokala beslut. Därtill kommer att den centrala förvaltningsmyndigheten i sista hand bör vara ansvarig för att praxis i klientärenden utvecklas lika i hela landet. I enlighet med de riktlinjer som har fastlagts av riksdagen bör därför överprövningen av de lokala besluten ske av kriminalvårdsstyrelsen. Detta gäller naturligtvis även beslut som fattas av regionen i första instans.

Vad som framkommit vid remissbehandlingen av det nu aktuella förslaget av kriminalvårdsstyrelsen har således inte gett mig anledning att omp-röva det ställningstagande i frågan som gjorts i 1990 års budgetproposition och som riksdagen har anslutit sig till.

En särskild fråga i detta sammanhang gäller de regler som i dag finns beträffande underställning av vissa beslut av en styresman vid en anstalt.

Enligt nuvarande reglering (39 § KvalK) får styresmannen vid en kriminalvårdsanstalt fatta beslut enligt 47 § andra stycket 2 KvaL om tidstillägg vid en disciplinförseelse. Ett sådant ärende skall omedelbart underställas kriminalvårdsstyrelsens prövning i den mån regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, styrelsen inte föreskriver något annat (61 § KvaL). Föreskrifter om underställande av vissa klientbeslut har meddelats också i KvalK, bl. a. i fråga om beslut om avskildhet enligt 20 § första stycket KvaL.

Kriminalvårdsstyrelsen har föreslagit att lokalt fattade klientbeslut skall underställas styrelsens prövning bara om beslutet gäller avskildhet enligt 20 § första stycket KvaL. Under remissbehandlingen av framställningen har kriminalvårdsdirektören i Stockholm anfört att en sådan förändring innebär en försämrning från rättssäkerhetssynpunkt för de intagna.

För egen del vill jag framhålla att det finns anledning att vara mycket uppmärksam på hur rättssäkerheten för den intagne påverkas av att besluten fattas på lokal nivå. Jag vill här peka på att den nuvarande ordningen innebär att den intagne har möjlighet att hos kriminalvårdsstyrelsen överklaga ett beslut som har fattats av en tjänsteman med stöd av KvaL eller KvalK och att styrelsen har befogenhet att ändra ett sådant beslut även om den intagne inte har överklagat det till styrelsen (42 § KvaLK). Styrelsens beslut kan i sin tur överklagas till kammarrätten (59 § KvaL). Som jag ser det skulle

det härigenom från rättssäkerhetssynpunkt vara en tillräckligt betryggande ordning att beslut skall anmälas för styrelsen i stället för att underställas styrelsens prövning. Möjligheten för styrelsen att ändra ett beslut kan sålunda sägas vara lika stor vid anmälan som vid underställning. En ordning med att beslut anmäls för styrelsen skulle enligt min mening dessutom medföra att styrelsens resurser utnyttjades mera effektivt än med ett underställningsförfarande. Att besluten anmäls för styrelsen skulle vidare på samma sätt som då besluten underställs för prövning ge styrelsen överblick över de beslut som fattas på lokal nivå.

Jag anser mot denna bakgrund att det nuvarande underställningsförfarandet bör ersättas med en skyldighet att i motsvarande fall för kriminalvårdsstyrelsen anmäla ett beslut som har fattats på lokal nivå. Mitt förslag nu är sålunda att denna förändring genomförs i fråga om beslut enligt 47 § andra stycket 2 KvaL om tidstillägg vid disciplinförseelse. Förslaget föranleder en ändrad utformning av 61 § KvaL.

Jag avser att återkomma till regeringen om de ändringar i KvalK som aktualiseras i sammanhanget. Det bör framhållas att regeringen med mitt förslag har möjlighet att, om det t. ex. skulle visa sig att rättssäkerheten vid handläggningen av en viss typ av ärenden kan ifrågasättas, föreskriva att vissa beslut även i fortsättningen skall underställas kriminalvårdsstyrelsens prövning eller att ytterligare beslut skall anmälas för styrelsen. Självfallet kan det å andra sidan visa sig att även anmälningsförfarandet kan avskaffas utan risker från rättssäkerhetssynpunkt.

2.1.2 Möjlighet att delegera upptagande av nöjdförklaring

Mitt förslag: Befogenheten för chefen för en kriminalvårdsanstalt, ett häkte eller en rättspsykiatrisk klinik att motta nöjdförklaring beträffande den som är intagen där som häktad får överlätas på andra tjänstemän vid myndigheten.

Kriminalvårdsstyrelsens förslag överensstämmer med mitt.

Skälen för mitt förslag: Enligt 4 § StidL får den som är häktad avge nöjdförklaring inför styresmannen vid den kriminalvårdsanstalt där han är intagen eller föreståndaren för det häkte eller chefen för den rättspsykiatriska klinik där han förvaras. Om den som får motta nöjdförklaringen inte är närvarande, får förklaringen avges inför den som är i hans ställe. I paragrafen anges vidare i fråga om den som är häktad och förvaras på rättspsykiatrisk klinik att regeringen kan förordna att nöjdförklaring i vissa fall skall avges inför närmaste polismyndighet.

I linje med vad jag nyss har föreslagit beträffande beslutsfattande i klientärenden bör även rätten att motta nöjdförklaring kunna överflyttas på andra tjänstemän vid myndigheten än chefen, under förutsättning att det är lämpligare att dessa handhar denna uppgift. Enligt min mening bör detta kunna bidra till att effektivisera verksamheten genom att så långt möjligt frigöra cheferna för anstalter och häkten från arbetet med enskilda klienter

till förmån för ledningsuppgifter. En regel om att även andra tjänstemän vid myndigheten får motta nöjdförklaring bör därför införas i HåL.

Prop. 1989/90: 154

Jag kommer senare att föreslå regeringen de förordningsändringar som mitt förslag här föranleder.

2.2 Sysselsättningsplikt för intagna i kriminalvårdsanstalt

Mitt förslag: En intagen i kriminalvårdsanstalt, som inte uppbär ålderspension, skall vara skyldig att utföra det arbete, delta i den undervisning, utbildning eller arbetsträning eller ha den sysselsättning i övrigt som anvisas honom. En intagen som uppbär förtidspension eller sjukbidrag skall emellertid kunna åläggas att ha sysselsättning bara av den art och i den omfattning som är lämplig med hänsyn till hans förmåga.

Promemrieförslaget överensstämmer i stort med mitt.

JO:s yttrande över promemrieförslaget: JO tillstyrker i huvudsak den lösning som förordas i promemorian. Enligt JO är det dock både naturligt och lämpligt att det i 12 § KvaL anges att en intagen som uppbär pension eller sjukbidrag inte är skyldig att utföra arbete eller delta i arbetsträning.

Bakgrunden till mitt förslag: Enligt 12 § KvaL är en intagen skyldig att utföra det arbete eller delta i den undervisning eller utbildning som åläggs honom. Av kriminalvårdsstyrelsens tillämpningsföreskrifter till regeln följer att en intagen som är pensionär eller har beviljats sjukbidrag inte får åläggas arbete eller någon annan sysselsättning (43 § andra stycket KVVFS 1986:4).

Kriminalvårdsstyrelsen har på regeringens uppdrag sett över utformningen av straffverkställigheten för intagna som uppbär sjukbidrag, förtidspension eller ålderspension m. m. Enligt styrelsens utredning skulle en stor del av denna grupp intagna kunna sysselsättas, om de får sysselsättning som är avpassad för dem. I många fall är orsaken till att personer av denna kategori inte kan fungera på den reguljära arbetsmarknaden utanför anstalten att de till följd av alkohol- eller narkotikaproblem och dåligt utvecklade arbetsvanor har svårt att regelbundet inställa sig på en arbetsplats. Dessa problem gör sig normalt inte gällande på samma sätt under den tid de är intagna i anstalt. Det skulle därför enligt utredningen vara en fördel, om skyldigheten att delta i olika aktiviteter under anstaltstiden omfattade även denna grupp intagna.

En utvidgning av den i 12 § KvaL fastställda s. k. arbetsplikten till att omfatta även sysselsättning av terapikaraktär kan enligt kriminalvårdsstyrelsens utredning öka möjligheten att förmå intagna som uppbär förtidspension eller sjukbidrag att delta i olika aktiviteter som de annars ställer sig negativa till. På detta sätt skulle intagna som på grund av missbruksskador eller av andra skäl har nedsatt arbetsförmåga lättare kunna placeras i en arbetstränande sysselsättning som kan förbättra deras förhållanden och framgent ge möjlighet till en mer normal arbetsinsats. Vid avgörandet av

vilken sysselsättning som är mest lämplig för denna kategori intagna bör enligt kriminalvårdsstyrelsens utredning samråd ske med läkare. Enligt utredningen bör den vidgade skyldigheten för de intagna att ha någon form av sysselsättning omfatta även deltagande i olika former av behandlingsinsatser.

Kriminalvårdsstyrelsen har därför föreslagit att 12 § KvaL utvidgas till att omfatta även sysselsättning av terapikaraktär samt olika behandlingsformer. Vidare har styrelsen förordat att det av denna paragraf skall framgå att intagna som uppbär sjukbidrag eller förtidspension skall åläggas att delta i sysselsättning, undervisning eller behandling av den art och i den omfattning som är lämplig.

Med utgångspunkt från kriminalvårdsstyrelsens utredning har inom justitiedepartementet upprättats en promemoria med förslag till ändringar i KvaL. När det gäller olika former av vård och behandling av mera medicinsk karaktär bör enligt promemorieförslaget deltagandet, till skillnad från vad som föreslås av styrelsen, alltså i enlighet med hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) bygga på frivillighet. Liksom kriminalvårdsstyrelsens förslag innebär emellertid promemorieförslaget att skyldigheten att delta i olika typer av aktiviteter utvidgas till att utöver arbete, undervisning och utbildning omfatta även olika former av sysselsättning, arbetsträning m. m. Skyldigheten skall enligt förslaget omfatta samtliga intagna, även dem som uppbär pension eller sjukbidrag. Styresmannen bör i samråd med läkare se till att sysselsättningen är lämpligt avpassad efter den intagnes förmåga, vilket enligt vad som anförs i promemorian är av särskild betydelse för en intagen som uppbär sjukbidrag eller förtidspension på grund av arbetshandikapp.

Skälen för mitt förslag: Jag kan ansluta mig till uppfattningen att sysselsättningsplikten för intagna bör utvidgas så att dessa får en skyldighet att, utöver skyldigheten att utföra arbete eller delta i undervisning eller utbildning, delta i arbetsträning eller ha någon annan sysselsättning som anvisas dem.

Från skyldigheten att ha sysselsättning bör emellertid i linje med nuvarande ordning de intagna som uppbär ålderspension vara undantagna. Där emot bör skyldigheten i princip omfatta även sådana intagna som uppbär förtidspension eller sjukbidrag. De arbetsuppgifter som de intagna utför är emellertid av mycket olika karaktär. En utgångspunkt vid all anstalts- eller arbetsplacering är vilken förmåga den intagne har att klara av olika arbetsuppgifter. När det gäller intagna som uppbär förtidspension eller sjukbidrag är det särskilt viktigt att sysselsättningen är avpassad efter förmågan. Enligt min uppfattning bör därför skyldigheten i dessa fall vara begränsad till sysselsättning av den art och i den omfattning som är lämplig med hänsyn till den intagnes förmåga. Det kan därför i sådana fall vara lämpligt att samråda med läkare innan den intagne åläggs att ha en viss sysselsättning.

När det gäller olika former av vård och behandling av mera medicinsk karaktär bör, som uttalas i promemorian, deltagandet även i fortsättningen bygga på frivillighet. Jag vill här peka på att riksdagen tidigare har uttalat sig i denna riktning (se t. ex. JuU 1987/88:31 s. 23, rskr. 239). Någon skyldighet för de intagna att genomgå vård eller behandling bör därför inte införas.

Mitt förslag: Om den som är intagen i ett häkte är bärare av en smittsam sjukdom som enligt smittskyddslagen (1988:1472) utgör en samhällsfarlig sjukdom, t. ex. HIV-infektion, skall hälso- och sjukvårdspersonal vid häktet kunna lämna ut uppgift om det till chefen för häktet utan hinder av den sekretess som annars gäller inom hälso- och sjukvården. Chefen får i sin tur informera övrig berörd personal i den utsträckning det behövs för omhändertagandet av den häktade i likhet med vad som nu gäller i fråga om intagna i kriminalvårdsanstalt.

Kriminalvårdsstyrelsens förslag överensstämmer med mitt.

Remissinstansen JO har inte någon erinran mot förslaget.

Bakgrunden till mitt förslag: För uppgifter rörande intagnas och häktades hälsotillstånd och andra personliga förhållanden som finns inom hälso- och sjukvården vid en kriminalvårdsanstalt eller ett häkte råder hälso- och sjukvårdssekretess enligt 7 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100). Hälso- och sjukvårdssekretessen gäller sålunda inte bara i hälso- och sjukvård som bedrivs i organisatoriskt självständiga former utan även när sådan verksamhet ingår som ett inslag i någon annan förvaltning. Tanken är att i dessa fall den del av verksamheten som är att räkna till hälso- och sjukvård skall falla under den sekretessreglering som gäller för det området och inte under den reglering som annars gäller för vårdmyndigheten. I den mån uppgifterna förekommer i vårdmyndighetens primära verksamhet blir emellertid den där gällande sekretessen tillämplig (prop. 1979/80:2 del A s. 165 f.). För kriminalvårdens del gäller bestämmelsen i 7 kap. 21 § första stycket första meningen sekretesslagen enligt vilken sekretess gäller inom kriminalvården för uppgift om någon enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men eller att fara uppkommer för att någon utsätts för våld eller något annat allvarligt men om uppgiften röjs.

En konsekvens av denna sekretessreglering var tidigare att t. ex. en läkare eller sjuksköterska vid en kriminalvårdsanstalt, som fick kännedom om att en intagen där var smittad av HIV-infektion, normalt inte kunde lämna den uppgiften vidare till övrig personal vid anstalten, om den intagne inte själv samtyckte till det. Efter en ändring i 37 § KvaL (prop. 1986/87:2, SoU 9, rskr. 82), skall emellertid numera hälso- och sjukvårdspersonal inom kriminalvården, som får kännedom om att en intagen lider av sådan smittsam sjukdom som enligt smittskyddslagen (1988:1472) utgör en samhällsfarlig sjukdom, underrätta chefen för anstalten, om det behövs med hänsyn till fara för att smittan skall spridas. Denna underrättelseskyldighet bryter igenom sekretessen (14 kap. 1 § sekretesslagen).

Som skäl för denna sekretessbrytande regel anförde föredragande statsrådet vid lagändringen bl. a. följande (prop. 1986/87:2 s. 42). Uppenbarligen förelåg i vissa situationer ett starkt intresse för anstaltspersonalen att ha kännedom om vilka intagna som är smittbärare bl. a. för att personalen skall kunna vidta erforderliga skyddsåtgärder. I samband med visitation av de intagnas bostadsutrymmen eller övriga lokaler kunde t. ex. blodiga injek-

tionssprutor behöva omhändertas. Det kunde inte gärna hävdas att personalen utan möjligheter att skydda sig skall behöva utsätta sig för de risker som kan vara förknippade med genomförandet av sådana eller liknande åtgärder. För att det inte skulle behöva råda något tvivel om att uppgifter om att en intagen är smittbärare skall kunna lämnas till anstaltsledningen i de beskrivna fallen borde det sålunda införas en uttrycklig regel som skulle möjliggöra det önskade uppgiftslämnandet.

Skälen för mitt förslag: Enligt min uppfattning har skälen för en sekretessbrytande regel när det gäller möjligheten för hälso- och sjukvårdspersonalen vid en kriminalvårdsanstalt att lämna ut uppgifter om sådan smittsam sjukdom som enligt smittskyddslagen utgör en samhällsfarlig sjukdom till chefen för anstalten samma giltighet när det gäller förhållandena vid häkten. Jag vill här peka på att kriminalvårdsstyrelsen har uttalat att den omständigheten att läkare och sjuksköterskor inte kan lämna ut uppgifter om t. ex. HIV-infektioner hos intagna på häkte försvårat samarbetet mellan sjukvårdspersonal och övrig personal där och även i övrigt vållat osäkerhet hos vård- och tillsynspersonal i deras arbete med intagna som kan befaras ha sådan infektion.

Jag förordar därför att det i Häl tas in en regel om uppgiftsskyldighet motsvarande den aktuella regeln i KvaL.

Det bör påpekas att den förordade bestämmelsen i Häl formellt sett omfattar även polisarrester. I praktiken får emellertid uppgiftsskyldigheten inte någon funktion här annat än undantagsvis, eftersom den hälso- och sjukvårdspersonal som anlitas för sjukvårdsinsatser vid polisarrester inte, i motsats till fallet vid häktena, är anställd inom kriminalvården. Också i dessa fall finns det naturligtvis intresse av att personalen vid förvaringslokalen har information om vilka intagna som är smittade med t. ex. HIV-infektion. Frågan om uppgiftsskyldighet är emellertid här mer komplicerad med hänsyn till just att hälso- och sjukvårdspersonalen inte är anställd hos huvudmannen för förvaringslokalen så att hälso- och sjukvården i dessa fall såsom beträffande ett häkte kan sägas utgöra en del av verksamheten vid förvaringslokalen. Jag anser därför inte att det finns tillräckligt underlag för att ge uppgiftsskyldigheten en sådan omfattning att den blir generellt tillämplig även i fråga om polisarrester. Det kan emellertid finnas anledning att återkomma till frågan.

Beträffande rättspsykiatriska kliniker som också utgör förvaringslokaler för häktade uppkommer inte det nu aktuella problemet, eftersom verksamheten vid dessa kliniker i sig omfattas av hälso- och sjukvårdssekretessen (se 7 kap. 1 § andra meningen sekretesslagen).

Jag har i denna del samrått med chefen för socialdepartementet.

Mitt förslag: Under utredningen av ett disciplinärende får en intagen tillfälligt hållas avskild, förutom som nu från andra intagna, från andra personer såvitt gäller kontakter genom brev, telefonsamtal eller besök i den mån det oundgängligen är nödvändigt för att syftet med utredningen inte skall äventyras. Motsvarande regler skall gälla om den intagne placeras i häkte under utredningstiden.

Skälen för mitt förslag: Enligt 50 § KvaL får en intagen under utredningen i ett disciplinärende tillfälligt hållas avskild från andra intagna i den mån det är oundgängligen nödvändigt för att syftet med utredningen inte skall äventyras. Kan den intagne inte hållas avskild på anstalten, får han enligt samma paragraf placeras i häkte, om detta är lämpligare än att han förs över till en annan anstalt.

JO har i ett beslut i oktober 1989 (dnr 231-1989) påpekat att det inte finns något lagstöd för att vägra en intagen, som hålls avskild enligt 50 § KvaL, att ha telefonsamtal med andra personer än intagna. Lagen medger enligt JO inte heller att kontakt i andra former, t. ex. per brev eller genom besök, kan hindras. Enligt JO gäller det sagda vare sig den intagne förvaras i kriminalvårdsanstalt eller i häkte. I en skrivelse till regeringen i oktober 1989 har JO med hänvisning till det nämnda beslutet hemställt att regeringen överväger ändringar i KvaL och HåL med anledning av de brister i lagstiftningen som påtalats i beslutet.

Som kriminalvårdsstyrelsen har påpekat i det aktuella JO-ärendet kan det i ett disciplinärende beträffande den som är intagen i kriminalvårdsanstalt i vissa fall finnas ett stort behov av att kunna hindra den intagne från att kommunicera även med andra personer än intagna. Jag anser därför i likhet med JO att bristerna i lagstiftningen i detta hänseende bör undanröjas. Möjligheten att under utredningen av ett disciplinärende hålla en intagen avskild från andra bör därför utvidgas till att omfatta kontakter med andra personer än intagna genom brev, telefonsamtal eller besök. Med hänsyn till den korta tid det är fråga om i detta sammanhang — avskildhet på grund av utredning i disciplinärende får vara i högst fyra dygn — anser jag inte att den ytterligare inskränkning av den intagnes möjligheter att kommunicera med andra som en lagändring av den aktuella skulle medföra möter några allvarliga betänkligheter från t. ex. humanitär synpunkt. Jag vill framhålla att möjligheten att hindra kontakter genom brev m. m. inte skall utnyttjas så snart en intagen hålls avskild från andra intagna. Behovet av hinder mot kontakter skall vidare prövas för varje kontaktform för sig.

Som JO har påpekat är det styresmannen vid häktet som fattar beslut beträffande en intagen i kriminalvårdsanstalt som med stöd av 50 § KvaL förvaras i ett häkte. Enligt min mening bör det i sådana fall i stället ankomma på en tjänsteman vid den aktuella anstalten att avgöra i vilken utsträckning restriktioner av det aktuella slaget skall åläggas den intagne. Det krävs annars att personal vid häktet får sätta sig in i utredningen i disciplinärendet

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu anfört har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m. m.,
2. lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt,
3. lag om ändring i lagen (1976:371) om behandling av anhållna och häktade m. fl.,
4. lag om ändring i brottsbalken,
5. lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m.,
6. lag om ändring i lagen (1964:542) om personundersökning i brottmål,
7. lag om ändring i passlagen (1978:302),
8. lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet,
9. lag om ändring i smittskyddslagen (1988:1472).

Förslaget under 9 har upprättats i samråd med chefen för socialdepartementet.

4 Specialmotivering

4.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m. m.

4 §

Enligt *första stycket första meningen* i dess nya lydelse får den som är häktad avge nöjdförklaring, förutom inför chefen för en kriminalvårdsanstalt, ett häkte eller en rättspsykiatrisk klinik, inför någon annan tjänsteman där som har förordnats att motta sådan förklaring. Den ändringen har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.1.2).

I *andra meningen* i första stycket har gjorts en ändring av terminologisk karaktär.

6 §

Föreskriften i första stycket tar sikte på nöjdförklaring av den som inte är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt. Bestämmelsen har ändrats på motsvarande sätt som 4 § första stycket första meningen. Ändringen har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.1.2).

10 §

Ändringen i *tredje stycket första meningen* är en följd av de nya reglerna i 4 och 6 §§ om möjlighet för någon annan tjänsteman än chefen vid myndig-

heten att ta emot nöjdförklaring. Bestämmelsen i *andra meningen* i tredje stycket har justerats med hänsyn till att regler om förpassning till kriminalvårdsanstalt kan meddelas genom verkställighetsföreskrifter. Dessutom har vissa språkliga justeringar gjorts i tredje stycket.

Prop. 1989/90: 154

28 §

Enligt *första stycket andra meningen* får regeringen eller en myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att någon annan kriminalvårdsmyndighet än kriminalvårdsstyrelsen eller en tjänsteman inom kriminalvården får fatta beslut enligt lagen. Av den allmänna motiveringen (avsnitt 2.1) har framgått att avsikten är att beslutsbefogenheten normalt skall delegeras till den lokala nivån, om det inte föreligger särskilda skäl att delegera befogenheten till den regionala nivån, och att de mer detaljerade reglerna för delegering skall meddelas av kriminalvårdsstyrelsen. I *tredje meningen* i första stycket har vidtagits en jämkning av språklig karaktär.

Justeringen i *andra stycket* är en följd av den utvidgade möjligheten enligt första stycket att delegera beslutsbefogenheter enligt lagen.

4.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt

10 §

Bestämmelsen i andra stycket i paragrafen i dess nya utformning innebär att intagna skall beredas — förutom som nu undervisning, utbildning eller medicinskspsykologisk eller någon annan särskild behandling — arbetsträning eller någon annan sysselsättning som kan fylla ett behov av något slag hos dem. Behovet av sysselsättning kan i vissa fall endast vara önskemålet att motverka den passivitet som en anstaltsvistelse kan innebära.

12 §

Ändringarna har behandlats i allmänna motiveringen (avsnitt 2.2). Paragrafen i dess nya utformning innebär en utvidgning av den s. k. arbetsplikten för intagna i kriminalvårdsanstalt. Enligt *första meningen* gäller en sysselsättningsplikt som i princip omfattar samtliga intagna.

Intagna som erhåller ålderspension får enligt *andra meningen* inte åläggas att ha någon sysselsättning.

Av bestämmelsen i andra meningen följer vidare att den som erhåller förtidspension eller sjukbidrag är skyldig att ha sysselsättning bara av den art och i den omfattning som kan anses lämplig. Intagna av dessa kategorier kan således enligt bestämmelsen åläggas att ha någon form av sysselsättning som är avpassad efter deras förmåga. Om den intagne motsätter sig att ha någon viss sysselsättning, bör samråd ske med läkare innan arten av sysselsättning bestäms. Även annars kan ett sådant samråd vara motiverat.

Justeringarna i paragraferna är en följd av ändringen i 12 §.

26, 29, och 30 §§

Ändringarna i paragraferna har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.4) och innebär att en intagen, som tillfälligt hålls avskild från andra intagna under utredningen i ett disciplinärende, även kan förvägras kontakter med andra personer under denna tid, i den mån det oundgängligen är nödvändigt för att syftet med utredningen inte skall äventyras.

58 §

I andra stycket i paragrafen har gjorts klart att även beslut som meddelas av någon annan kriminalvårdsmyndighet än kriminalvårdsstyrelsen efter delegering gäller omedelbart, om inte något annat beslutas. Dessutom har vissa språkliga justeringar gjorts i paragrafen.

60 §

De grundläggande principerna för delegation av beslutsbefogenheter inom kriminalvården har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.1). Paragrafen i dess nya utformning innebär att de beslutsbefogenheter som enligt lagen tillkommer bl. a. kriminalvårdsstyrelsen kan överlåtas, förutom såsom nu till tjänstemän inom kriminalvården, till andra kriminalvårdsmyndigheter. Avsikten är att de mer detaljerade reglerna för delegering skall meddelas av kriminalvårdsstyrelsen efter regeringens bemyndigande.

Paragrafen i dess nya lydelse innebär vidare att även beslut av kriminalvårdsstyrelsen enligt 17 § om avskildhet för en grupp intagna, som vägrar att ha den sysselsättning som har ålagts dem, kan delegeras till en underlydande kriminalvårdsmyndighet.

61 §

I *första stycket första meningen* klargörs att kriminalvårdsstyrelsen med vissa undantag kan ändra ett beslut som har meddelats av en annan kriminalvårdsmyndighet efter bemyndigande enligt 60 §. Motsvarande bestämmelse finns nu i 42 § andra stycket KvalK men har ansetts böra tas in i lagen (jfr 28 § StidL). Av samma skäl har en motsvarighet till bestämmelsen i 42 § tredje stycket KvalK om att den som beslutet angår kan påkalla kriminalvårdsstyrelsens prövning av det tagits in i en *andra mening* i första stycket.

Det nya *andra stycket* innebär att beslut om disciplinär bestraffning, som innebär att viss bestämd tid inte skall inräknas i verkställighetstiden (47 § andra stycket 2 KvalL) och som har meddelats av en annan kriminalvårdsmyndighet än kriminalvårdsstyrelsen, omedelbart skall anmälas för styrelsen. Anmälningsskyldigheten ersätter bestämmelsen i andra meningen i paragrafen i dess nuvarande lydelse om att sådana beslut skall underställas

kriminalvårdsstyrelsens prövning i den mån regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, kriminalvårdsstyrelsen inte har föreskrivit annat. Ändringen har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.1.1).

Bestämmelsen i den nuvarande första meningen i paragrafen har slopats som en följd av utvidgningen av föreskriften i 58 § andra stycket.

63 §

Ändringarna i andra och femte styckena innebär att de befogenheter som styresmannen nu har i fortsättningen tillkommer kriminalvårdsanstalten.

4.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:371) om behandling av häktade och anhållna m. fl.

4 §

Bestämmelsen i den nya tredje meningen i andra stycket har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.3). Föreskriften, som har utformats på förslag av *lagrådet*, innebär en skyldighet för hälso- och sjukvårdspersonalen vid ett häkte (de s. k. konsultläkarna inbegripna) att, om en i häktet intagen person lider av en smittsam sjukdom som enligt smittskyddslagen utgör en samhällsfarlig sjukdom, till chefen för häktet lämna ut uppgifter om detta. Uppgiftslämnandet kan ske utan hinder av den sekretess som annars gäller (jfr 14 kap. 1 § sekretesslagen).

En uppgift om att någon är t. ex. HIV-smittad är naturligtvis mycket integritetskänslig för den enskilde. Den omständigheten att en uppgift av detta slag i fortsättningen skall lämnas ut till chefen för ett häkte betyder inte att den skulle sakna skydd därefter. Uppgiften kommer inom kriminalvården att omfattas av den sekretess som gäller där enligt 7 kap. 21 § sekretesslagen.

Det bör påpekas att den nya bestämmelsen i i förevarande paragraf i princip ger en skyldighet för hälso- och sjukvårdspersonal inom kriminalvården att lämna uppgifter av det aktuella slaget även till chefen för en polisarrest, dvs. i första hand polischefen i polisdistriktet. Som har anförts i den allmänna motiveringen får emellertid regeln ingen praktisk funktion här annat än i rena undantagsfall då hälso- och sjukvårdspersonal inom kriminalvården har kännedom om att den som är intagen i polisarrest lider av en sjukdom av det aktuella slaget. Sådana fall kan tänkas uppstå t. ex. då den som är häktad under en transport tillfälligt förvaras i en polisarrest.

16 c §

Ändringen i *första stycket* innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får överlåta den beslutsbefogenhet som enligt lagen primärt tillkommer kriminalvårdsstyrelsen till andra kriminalvårdsmyndigheter eller till tjänstemän inom kriminalvården. Av den allmänna moti-

veringen (avsnitt 2.1) har framgått bl. a. att beslutsbefogenheten normalt skall delegeras till den lokala nivån, om det inte föreligger särskilda skäl att låta den regionala myndigheten meddela beslut enligt lagen.

I *första meningen* i ett nytt *andra stycke* klargörs på samma sätt som har skett i KvaL (61 § första stycket första meningen) att kriminalvårdsstyrelsen kan ändra ett beslut som har meddelats av en annan kriminalvårdsmyndighet efter bemyndigande. En motsvarande bestämmelse finns nu i 17 a § HälF. För att förtydliga att även den som beslutet angår kan påkalla styrelsens prövning har detta uttryckligen angetts i en *andra mening* i andra stycket i förevarande paragraf (jfr 61 § första stycket andra meningen KvaL).

17 a §

Paragrafen som är ny innebär att en intagen i kriminalvårdsanstalt, som med stöd av 50 § tredje meningen KvaL tillfälligt har placerats i häkte, kan förhindras att ha kontakter med andra personer. Bestämmelserna har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.4).

4.4 Övriga lagförslag

Som inledningsvis anförts (avsnitt 1) har Föreningen Sveriges Frivårdstjänstemän föreslagit att benämningen skyddskonsulent ändras till frivårdsmyndighet. Kriminalvårdsstyrelsen har ställt sig bakom förslaget. Med hänsyn till att frivårdsmyndighet får anses vara en bättre benämning än beteckningen skyddskonsulent har det ansetts lämpligt att göra den föreslagna namnändringen.

En sådan förändring av benämningen på myndigheten föranleder justeringar i sex lagar, nämligen brottsbalken, lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m., lagen (1964:542) om personundersökning i brottmål, passlagen (1978:302), lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet och smittskyddslagen (1988:1472). Dessutom har några ytterligare mindre justeringar, i huvudsak med anknytning till namnbytet, gjorts i vissa av dessa lagar. Bestämmelsen i 38 kap. 14 § brottsbalken om regeringens möjlighet att överlåta skyddskonsulentens uppgifter till andra tjänstemän har slopats med hänsyn till att en sådan bestämmelse kan meddelas genom verkställighetsföreskrifter som en följd av att begreppet frivårdsmyndighet ersätter skyddskonsulent.

Jag avser att senare återkomma till regeringen om motsvarande ändringar på förordningsnivå.

5 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anført hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m. m.,
2. lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt,

3. lag om ändring i lagen (1976:371) om behandling av anhållna och häktade m. fl., Prop. 1989/90:154
4. lag om ändring i brottsbalken,
5. lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m.,
6. lag om ändring i lagen (1964:542) om personundersökning i brottmål,
7. lag om ändring i passlagen (1978:302),
8. lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet,
9. lag om ändring i smittskyddslagen (1988:1472).

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m. m.

Härigenom föreskrivs att 4, 6, 10 och 28 §§ lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m. m. skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*4 §¹

Den som är häktad får avge nöjdförklaring inför *styresmannen* vid den kriminalvårdsanstalt där han är intagen eller *föreståndaren* för det häkte eller chefen för den rättspsykiatriska klinik där han förvaras. *Är den som sålunda äger mottaga nöjdförklaring ej närvarande, får förklaringen avges inför den som är i hans ställe.* I fråga om häktad som förvaras på rättspsykiatrisk klinik kan regeringen *förordna* att nöjdförklaring i vissa fall skall avges inför närmaste polismyndighet.

Den som är häktad får avge nöjdförklaring inför *chefen* för den kriminalvårdsanstalt där han är intagen eller *chefen* för det häkte eller den rättspsykiatriska klinik där han förvaras *eller inför någon annan tjänsteman vid myndigheten som har förordnats att motta sådan nöjdförklaring.* I fråga om häktad som förvaras på rättspsykiatrisk klinik kan regeringen *föreskriva* att nöjdförklaring i vissa fall skall avges inför närmaste polismyndighet.

Nöjdförklaring som avses i första stycket gäller endast om den som mottager förklaringen har tillgång till domen eller rättens bevis om målets utgång, såvitt rör den dömdes (domsbevis), samt den dömdes haft betänketid till andra dagen efter den då domen avkunnades för honom vid rätten eller på annat sätt delgavs honom. Den dömdes skall om möjligt beredas tillfälle att under betänketiden samråda med sin försvarare.

Den som får taga emot nöjdförklaring enligt första stycket skall så snart det kan ske erinra den dömdes om hans rätt att avge nöjdförklaring samt upplysa den dömdes om när och hur det kan ske. Det åligger honom vidare att den dag, då nöjdförklaringen först kan avges, efterhöra om den dömdes vill avge sådan förklaring.

6 §²

Den som *icke* är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt får avge nöjdförklaring inför *styresman* vid kriminalvårdsanstalt eller *föreståndare* för allmänt häkte eller den som är i sådan befattningshavares ställe eller inför polismyndighet.

Den som *inte* är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt får avge nöjdförklaring inför *chefen* för en kriminalvårdsanstalt eller *ett häkte* eller *någon annan tjänsteman* där som har förordnats att ta emot sådan förklaring eller inför polismyndighet.

¹ Senaste lydelse 1986:653.

² Senaste lydelse 1986:653.

Nöjdförklaring enligt första stycket får avgas endast om den som vill avge förklaringen överlämnar dom eller domsbevis till den som skall taga emot förklaringen.

10 §³

Är den som skall undergå fängelse icke häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt när domen enligt 2 § första stycket får verkställas, skall kriminalvårdsstyrelsen förelägga honom att senast viss dag inställa sig vid den kriminalvårdsanstalt, där domen skall verkställas.

Om den dömda inte efterkommer eller inte kan nås av förelägganden enligt första stycket eller om fara föreligger för detta, skall polismyndigheten i den ort där han vistas på begäran av kriminalvårdsstyrelsen låta förpassa honom till anstalten.

Avger den dömda nöjdförklaring inför *styresman* vid kriminalvårdsanstalt eller *föreståndaren för allmänt* häkte, skall den som *tager* emot förklaringen omedelbart befordra domen till verkställighet. Avger den dömda nöjdförklaring inför polismyndighet, skall den som *tager* emot förklaringen *låta förpassa* den dömda till kriminalvårdsanstalt *enligt bestämmelser som kriminalvårdsstyrelsen meddelar*.

Avger den dömda nöjdförklaring inför *en tjänsteman* vid kriminalvårdsanstalt eller häkte, skall den som *tar* emot förklaringen omedelbart befordra domen till verkställighet. Avger den dömda nöjdförklaring inför polismyndighet, skall den som *tar* emot förklaringen *se till att* den dömda *förpassas* till kriminalvårdsanstalt.

Påträffas någon som avvikit från kriminalvårdsanstalt eller som annars enligt särskilt beslut skall återföras till kriminalvårdsanstalt för fortsatt verkställighet av ett fängelsestraff, skall polismyndigheten förpassa honom till sådan anstalt.

Om det bedöms kunna ske utan fara för att den dömda avviker, får polismyndigheten förelägga honom att inställa sig vid kriminalvårdsanstalten i stället för att förpassa honom dit.

28 §⁴

När inte annat är angivet meddelar kriminalvårdsstyrelsen de beslut som avses i denna lag. *Styrelsen får dock överlåta åt chef för kriminalvårdsregion eller styresman vid kriminalvårdsanstalt att meddela sådana beslut*. Beslut enligt lagen *länder omedelbart till efterrättelse*, om ej annat förordnas.

När inte annat är angivet meddelar kriminalvårdsstyrelsen de beslut som avses i denna lag. *Regeringen eller en myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att någon annan kriminalvårdsmyndighet än kriminalvårdsstyrelsen eller en tjänsteman inom kriminalvården får meddela beslut enligt lagen*. Beslut enligt lagen *gäller omedelbart*, om inte annat förordnas.

³ Senaste lydelse 1986:653.

⁴ Senaste lydelse 1986:321.

Kriminalvårdsstyrelsen kan ändra ett beslut som enligt första stycket andra meningen *har meddelats av en tjänsteman som där anges*. Den som beslutet angår får påkalla styrelsens prövning om beslutet har gått honom emot.

Kriminalvårdsstyrelsen kan ändra ett beslut som *någon annan har fattat* enligt första stycket andra meningen. Den som beslutet angår får påkalla styrelsens prövning om beslutet har gått honom emot.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

Lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt

Härigenom föreskrivs att 10, 12, 17, 18, 26, 29, 30, 58, 60, 61 och 63 §§ lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

10 §

Intagen skall beredas lämpligt arbete som såvitt möjligt främjar utsikterna för honom att efter frigivningen inordna sig i arbetslivet.

Har intagen behov av undervisning eller utbildning eller av medicinspsykologisk eller annan särskild behandling, skall sådan beredas honom under arbetstiden, om det kan ske med hänsyn till anstaltstidens längd och den intagnes förutsättningar.

Har intagen behov av undervisning, utbildning, *arbetsträning eller någon annan sysselsättning* eller av medicinspsykologisk eller *någon* annan särskild behandling, skall sådan beredas honom under arbetstiden, om det kan ske med hänsyn till anstaltstidens längd och den intagnes förutsättningar.

12 §

Intagen är skyldig att utföra det arbete eller deltaga i den undervisning eller utbildning som ålägges honom.

Intagen, *som inte uppbär ålderspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring*, är skyldig att utföra det arbete eller delta i den undervisning, utbildning eller *arbetsträning eller ha den sysselsättning i övrigt som anvisas honom. Intagen som erhåller förtidspension eller sjukbidrag enligt samma lag får därvid åläggas endast att ha sysselsättning av den art och omfattning som kan anses lämplig för honom.*

17 §¹

En intagen skall under tid då han är skyldig att *utföra arbete* vistas tillsammans med andra intagna, om ej annat följer av bestämmelserna i denna lag eller av *arbetets* särskilda beskaffenhet. Vägrar ett större antal av de intagna vid en slutan stalt samtidigt att *utföra det arbete* som har ålagts dem, får dock gemenskapen mellan dem inskränkas i den mån det är oundgängligen påkallat med hänsyn till förhållandena på anstalten.

En intagen skall under tid då han är skyldig att *ha sysselsättning* vistas tillsammans med andra intagna, om ej annat följer av bestämmelserna i denna lag eller av *sysselsättningens* särskilda beskaffenhet. Vägrar ett större antal av de intagna vid en slutan stalt samtidigt att *ha den sysselsättning* som har ålagts dem, får dock gemenskapen mellan dem inskränkas i den mån det är oundgängligen påkallat med hänsyn till förhållandena på anstalten.

På fritiden får den intagne i den utsträckning han önskar det vistas tillsammans med andra intagna, om ej annat följer av bestämmelserna i denna

¹ Senaste lydelse 1980:930.

lag. I sluten anstalt får dock gemensamheten mellan intagna på fritiden inskränkas, om det är oundgängligen påkallat med hänsyn till förhållandena på anstalten.

I anslutning till dygnsvilan får de intagna hållas avskilda från varandra.

18 §²

En intagen får på egen begäran *arbeta* i enrum, om lämplig plats kan beredas honom och särskilda skäl inte talar mot det. Medgivande härtill skall omprövas så ofta det finns anledning till det, dock minst en gång i månaden.

Läkare skall undersöka en intagen som *arbetar* i enrum, om det behövs med hänsyn till dennes tillstånd. Har den intagne *arbetat* i enrum under en sammanhängande tid av en månad, skall en sådan undersökning alltid äga rum.

En intagen får på egen begäran *hålla* *ålagd sysselsättning* i enrum, om lämplig plats kan beredas honom och särskilda skäl inte talar mot det. Medgivande härtill skall omprövas så ofta det finns anledning till det, dock minst en gång i månaden.

Läkare skall undersöka en intagen som *har ålagd sysselsättning* i enrum, om det behövs med hänsyn till dennes tillstånd. Har den intagne *haft sysselsättning* i enrum under en sammanhängande tid av en månad, skall en sådan undersökning alltid äga rum.

26 §³

Brev eller andra försändelser till eller från den som är intagen i sluten riksanstalt skall granskas för undersökning av om de innehåller något otillåtet föremål. Finns det anledning anta att en försändelse innehåller ett sådant föremål, får granskning i detta syfte ske även av en försändelse till eller från den som är intagen i annan anstalt, om det är påkallat av säkerhetsskäl.

Beträffande den som är intagen på specialavdelning, skall granskningen av brev eller andra försändelser även syfta till att undersöka om de innehåller något meddelande om planläggning av brottslig verksamhet, avvikande eller något annat liknande förfarande. När det är påkallat av säkerhetsskäl, får granskning i detta syfte även ske stickprovsvis beträffande intagna i allmänhet samt, beträffande den som är intagen i sluten anstalt, om de är nödvändigt med hänsyn till hans särskilda förhållanden.

Första och andra styckena gäller ej sådant brev mellan intagen och svensk myndighet eller advokat som enligt 25 § skall vidarebefordras utan granskning.

Om en intagen under utredningen av ett disciplinärende hålls avskild från andra intagna, får han också hindras från kontakter med andra personer genom brev i den mån det är oundgängligen nödvändigt för att syftet med utredningen inte skall äventyras.

² Senaste lydelse 1980:930.

³ Senaste lydelse 1982:401.

29 §⁴

Intagen får mottaga besök i den utsträckning det lämpligen kan ske. Han får ej mottaga besök som är ägnat att äventyra säkerheten i anstalten eller som kan motverka hans anpassning i samhället eller eljest vara till skada för honom eller annan.

Intagen får mottaga besök i den utsträckning det lämpligen kan ske. Han får ej mottaga besök som är ägnat att äventyra säkerheten i anstalten eller som kan motverka hans anpassning i samhället eller eljest vara till skada för honom eller annan. *Om en intagen under utredningen av ett disciplinärende hålls avskild från andra intagna, får han också vägras besök i den mån det är oundgängligen nödvändigt för att syftet med utredningen inte skall äventyras.*

Till underlag för bedömningen av om den som är intagen i sluten riksanstalt skall i ett särskilt fall få ta emot besök skall i förväg undersökas om den besökande har dömts eller är misstänkt för allvarlig brottslig verksamhet. I den utsträckning det behövs och lämpligen kan ske skall upplysningar också inhämtas om hans personliga förhållanden i övrigt. Vad som har sagts nu gäller ej, i den mån det är uppenbart obehövligt på grund av att den besökande är känd eller av annat skäl.

Till underlag för bedömningen av om den som är intagen i annan anstalt än sluten riksanstalt skall i ett särskilt fall få ta emot besök får en sådan kontroll som avses i andra stycket göras i den mån det är påkallat av säkerhetsskäl.

Tjänsteman vid anstalten skall vara närvarande vid besök, om det är påkallat med hänsyn till säkerheten. Vid besök av advokat som biträder den intagne i rättslig angelägenhet får tjänsteman närvara endast om advokaten eller den intagne begär det.

Som villkor för besök kan av säkerhetsskäl föreskrivas att den besökande underkastar sig kroppsvisitation eller yttlig kroppsbesiktning eller medger undersökning av väska, kasse eller annat dylikt som han vill medföra vid besöket.

30 §⁵

Telefonsamtal mellan intagna och personer utom anstalten får äga rum i den utsträckning det lämpligen kan ske. En intagen kan förvägras telefonsamtal som är ägnat att äventyra säkerheten i anstalten eller som kan motverka hans anpassning i samhället eller annars vara till skada för honom eller någon annan.

Telefonsamtal mellan intagna och personer utom anstalten får äga rum i den utsträckning det lämpligen kan ske. En intagen kan förvägras telefonsamtal som är ägnat att äventyra säkerheten i anstalten eller som kan motverka hans anpassning i samhället eller annars vara till skada för honom eller någon annan. *Om en intagen under utredningen av ett disciplinärende hålls avskild från andra intagna, får han också hindras från kontakter med andra personer genom telefonsamtal i den mån det är oundgängligen nödvändigt för att*

⁴ Senaste lydelse 1982:401.

⁵ Senaste lydelse 1982:401.

syftet med utredningen inte skall äventyras.

Beträffande den som den intagne önskar samtala med kan sådan kontroll som avses i 29 § andra stycket göras i den mån det anses behövt.

Om det är påkallat med hänsyn till säkerheten, skall tjänsteman på lämpligt sätt avlyssna telefonsamtal. Avlyssning får äga rum endast med den intagnes vetskap. Telefonsamtal med advokat som biträder den intagne i rättslig angelägenhet får icke avlyssnas utan den intagnes medgivande.

58 §

Beslut enligt denna lag i *annat fall* än som avses i 54–56 §§ meddelas av kriminalvårdsstyrelsen.

Styrelsens beslut länder till efterrättelse omedelbart, om ej annorlunda förordnas.

Beslut enligt denna lag i *andra frågor* än som avses i 54–56 §§ meddelas av kriminalvårdsstyrelsen.

Beslut i frågor på vilka första stycket är tillämpligt gäller omedelbart, om inte något annat förordnas.

60 §⁶

Regeringen eller, *efter regeringens bemyndigande, kriminalvårdsstyrelsen* kan förordna om överflyttning till tjänsteman inom kriminalvården av övervakningsnämnds befogenhet enligt 54 och 55 §§ samt av kriminalvårdsstyrelsens befogenhet enligt denna lag i *annat fall* än som avses i 17 § första stycket *andra meningen*, 20 § andra stycket samt 20 a §.

Regeringen eller *en myndighet som regeringen bestämmer* kan föreskriva om överflyttning till *någon annan kriminalvårdsmyndighet än kriminalvårdsstyrelsen* eller till en tjänsteman inom kriminalvården av övervakningsnämnds befogenhet enligt 54 och 55 §§ samt av kriminalvårdsstyrelsens befogenhet enligt denna lag i *andra fall* än som avses i 20 § andra stycket samt 20 a §.

61 §⁷

Innebär förordnande enligt 60 § att styresman vid anstalt beslutar om disciplinär åtgärd enligt 47 §, skall styresmannens beslut lända till *efterrättelse omedelbart, om denna ej annorlunda förordnar*. Meddelar styresmannen förordnande enligt 47 § *andra stycket 2*, skall disciplinärendet omedelbart underställas kriminalvårdsstyrelsens prövning i den mån inte regeringen eller, *efter regeringens bemyndigande, kriminalvårdsstyrelsen* har föreskrivit annat.

Kriminalvårdsstyrelsen kan ändra beslut i *andra frågor* än som avses i 54–56 §§ som *efter bemyndigande enligt 60 § har meddelats av en annan kriminalvårdsmyndighet*. Den som beslutet angår får påkalla styrelsens prövning av ett sådant beslut, om det har gått honom emot.

Har till följd av en föreskrift enligt 60 § *någon annan kriminalvårdsmyndighet än kriminalvårdsstyrelsen* meddelat beslut enligt 47 § *andra stycket 2 om disciplinär åtgärd*, skall beslutet omedelbart anmälas för kriminalvårdsstyrelsen.

⁶ Senaste lydelse 1986:320.

⁷ Senaste lydelse 1986:320.

63 §⁸

Alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel får omhändertas,

1. om de påträffas hos en intagen,
2. om en intagen får dem sig tillsända,
3. om de medförs av någon som skall tas in i kriminalvårdsanstalt, eller
4. om de annars påträffas inom anstalt och det inte finns någon känd ägare till dem.

Styresmannen skall låta förstöra eller försälja den omhändertagna egendomen enligt bestämmelserna om beslagtagna egendom i 2 § 1 första stycket lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.

Kriminalvårdsanstalten skall låta förstöra eller försälja den omhändertagna egendomen enligt bestämmelserna om beslagtagna egendom i 2 § 1 första stycket lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.

Bestämmelserna i första och andra styckena tillämpas även i fråga om injektionsspruta eller kanyl som kan användas för insprutning i människokroppen eller i fråga om andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattningsmedel narkotika.

Belopp, som erhållits vid försäljning av omhändertagen egendom, tillfaller staten.

Pengar, som påträffas hos eller ankommer till en intagen i strid med vad som är särskilt föreskrivet om intagnas rätt att inneha pengar, skall omhändertas, om det inte är uppenbart oskäligt. Omhändertagna pengar skall genom *styresmannens* försorg göras räntebärande men får ej disponeras av den intagne förrän vid anstaltsvårdens slut, om det inte föreligger särskilda skäl.

Pengar, som påträffas hos eller ankommer till en intagen i strid med vad som är särskilt föreskrivet om intagnas rätt att inneha pengar, skall omhändertas, om det inte är uppenbart oskäligt. Omhändertagna pengar skall genom *anstaltens* försorg göras räntebärande men får ej disponeras av den intagne förrän vid anstaltsvårdens slut, om det inte föreligger särskilda skäl.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

⁸ Senste lydelse 1985:11.

Lag om ändring i lagen (1976:371) om behandling av häktade och anhållna m. fl.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1976:371) om behandling av häktade och anhållna m. fl.

dels att 4 och 16 c §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 17 a, av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*4 §¹

Vid behandling av häktad skall hänsyn tagas till hans hälsotillstånd. Häktad som bedöms behöva hälso- och sjukvård eller som begär att läkare skall tillkallas, skall så snart det kan ske undersökas av läkare, om ej sådan undersökning uppenbarligen är obehövlig.

Läkares anvisning rörande vården av häktad som är sjuk skall iaktas. Behöver den häktade sjukhusvård, skall sådan beredas honom så snart det kan ske.

Läkares anvisning rörande vården av häktad som är sjuk skall iaktas. Behöver den häktade sjukhusvård, skall sådan beredas honom så snart det kan ske. *Får hälso- och sjukvårdspersonal inom kriminalvården kännedom om att en häktad lider av sådan smittosam sjukdom som avses i smittskyddslagen (1988:1472), skall chefen för förvaringslokalen underrättas om detta, om det behövs med hänsyn till fara för att smittan skall spridas.*

Kan det befaras att transport medför skada för den häktades hälsa, skall läkares medgivande till transporten inhämtas.

Förlossning av häktad kvinna skall såvitt möjligt ske på sjukhus. Om anledning föreligger därtill, skall den som enligt andra eller fjärde stycket vistas på sjukhus stå under bevakning.

16 c §²

Regeringen kan förordna om överflyttning till tjänsteman inom kriminalvården av kriminalvårdsstyrelsens befogenheter enligt denna lag.

Regeringen eller en myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att någon annan kriminalvårdsmyndighet än kriminalvårdsstyrelsen eller tjänsteman inom kriminalvården får fatta beslut enligt denna lag.

Kriminalvårdsstyrelsen kan ändra ett beslut som någon annan har fattat enligt första stycket. Den som beslutet angår får påkalla styrelsens prövning av ett sådant beslut, om det har gått honom emot.

¹ Senaste lydelse 1984:396.

² Senaste lydelse 1981:1301.

17 a §

Den som är placerad i häkte med stöd av 50 § tredje meningen lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt får hindras från kontakter med andra personer genom brev, telefonsamtal eller besök i den mån det är oundgängligen nödvändigt för att syftet med utredningen i disciplinärendet inte skall äventyras. Sådana beslut meddelas av den kriminalvårdsanstalt som har beslutat om placering i häkte.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken

dels att i 26 kap. 11, 14–16 § §, 28 kap. 6 a §, 37 kap. 10 § samt 38 kap. 12 och 13 §§ ordet ”skyddskonsulent” i olika böjningsformer skall bytas ut mot ”frivårdsmyndighet” i motsvarande form,

dels att 26 kap. 12 och 13 §§ och 37 kap. 7 § skall ha följande lydelse,

dels att 38 kap. 14 § skall upphöra att gälla.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

12 §¹

Övervakningen och kriminalvården i frihet i övrigt bedrivs under ledning av *skyddskonsulent*en. *Konsulent*en förordnar också övervakare och kan vid behov förordna en eller flera personer att biträda vid övervakningen.

Övervakningen och kriminalvården i frihet i övrigt bedrivs under ledning av *frivårdsmyndigheten*. *Myndigheten* förordnar också övervakare och kan vid behov förordna en eller flera personer att biträda vid övervakningen.

13 §²

Den frigivne skall, om han står under övervakning, hålla övervakaren underrättad om sin bostad, sin arbetsanställning och andra förhållanden av betydelse för övervakningen, på kallelse inställa sig hos övervakaren och i övrigt enligt hans anvisningar upprätthålla förbindelse med honom. I den mån *skyddskonsulent*en har bestämt det, gäller vad som nyss har sagts om övervakaren även *konsulent*en eller annan person.

Den frigivne skall, om han står under övervakning, hålla övervakaren underrättad om sin bostad, sin arbetsanställning och andra förhållanden av betydelse för övervakningen, på kallelse inställa sig hos övervakaren och i övrigt enligt hans anvisningar upprätthålla förbindelse med honom. I den mån *frivårdsmyndigheten* har bestämt det, gäller vad som nyss har sagts om övervakaren även *tjänsteman vid frivårdsmyndigheten* eller annan person.

37 kap.

7 §³

Den som har dömts till fängelse får begära prövning av en *skyddskonsulents* beslut enligt 26 kap. 11 §, 12 § andra meningen eller 13 § andra meningen hos den övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde *skyddskonsulent*en är verksam. Nämnden får också självant ta upp ett sådant beslut till om-

Den som har dömts till fängelse får begära prövning av en *frivårdsmyndighets* beslut enligt 26 kap. 11 §, 12 § andra meningen eller 13 § andra meningen hos den övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde *frivårdsmyndigheten* är verksam. Nämnden får också självant ta upp ett sådant beslut till om-

¹ Senaste lydelse 1983:240.

² Senaste lydelse 1983:240.

³ Senaste lydelse 1988:942.

prövning och i övrigt fatta beslut i ett ärende, vars avgörande enligt någon av de bestämmelser som har angetts nu ankommer på *skyddskonsulenten*.

Konsulenten kan hänskjuta ett sådant ärende till nämnden för avgörande.

Om den som har dömts till fängelse inte är nöjd med ett beslut av en övervakningsnämnd enligt 26 kap. 11, 15, 18, 19 eller 22 §, får han hos kriminalvårdsnämnden begära prövning av beslutet.

Kriminalvårdsnämnden kan i samband med beslut om villkorlig frigivning enligt 26 kap. 9 § meddela sådant förordnande om övervakning som enligt 11 § samma kapitel ankommer på *skyddskonsulenten*.

prövning och i övrigt fatta beslut i ett ärende, vars avgörande enligt någon av de bestämmelser som har angetts nu ankommer på *frivårdsmyndigheten*.

Frivårdsmyndigheten kan hänskjuta ett sådant ärende till nämnden för avgörande.

Kriminalvårdsnämnden kan i samband med beslut om villkorlig frigivning enligt 26 kap. 9 § meddela sådant förordnande om övervakning som enligt 11 § samma kapitel ankommer på *frivårdsmyndigheten*.

38 kap.

14 §⁴

Regeringen kan föreskriva att en skyddskonsulent får överlåta åt en annan tjänsteman att fullgöra uppgifter som enligt denna balk åvilar konsulenten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

⁴ Senaste lydelse 1983:240.

Lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge ang. verkställighet av straff m. m.

Härigenom föreskrivs att i 11 och 18 §§ lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m.¹ ordet "skyddskonsulent" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "frivårdsmyndighet" i motsvarande form.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

¹ Lagen omtryckt 1986:868.

Lag om ändring i lagen (1964:542) om personundersökning i brottmål

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1964:542) om personundersökning i brottmål¹

dels att i 3 § ordet "skyddskonsulent" skall bytas ut mot "frivårdsmyndighet",

dels att 4—6 §§ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*4 §²

Personundersökningen *verkställs* av tjänsteman *inom skyddskonsulentorganisationen* eller av personundersökare som *skyddskonsulenten* utser. Till personundersökare får utses endast den som undergått för ändamålet avsedd utbildning eller eljest har erforderliga kunskaper.

Framkommer under personundersökningen att den misstänkte är i behov av personligt stöd eller annan hjälp kan *skyddskonsumenten* förordna förtroendeman för honom, om han samtycker därtill. Förtroendeman skall entledigas så snart den misstänkte begär det.

Personundersökningen *verkställs* av tjänsteman *vid en frivårdsmyndighet* eller av personundersökare som *frivårdsmyndigheten* utser. Till personundersökare får utses endast den som undergått för ändamålet avsedd utbildning eller eljest har erforderliga kunskaper.

Framkommer under personundersökningen att den misstänkte är i behov av personligt stöd eller annan hjälp kan *frivårdsmyndigheten* förordna förtroendeman för honom, om han samtycker därtill. Förtroendeman skall entledigas så snart den misstänkte begär det.

Uppdrag som förtroendeman upphör när

1. förundersökning avslutas utan att åtal väckes,
2. åtalet nedlägges,
3. dom meddelas varigenom den misstänkte frikännes eller förklaras fri från påföljd eller påföljd efterges,
4. dom meddelas varigenom den misstänkte dömes till böter eller villkorlig dom,
5. verkställbar dom rörande annan påföljd föreligger mot den misstänkte.

5 §

Skyddskonsulent, skyddsassistent och personundersökare *äga*, om *ej* särskilda skäl *äro däremot*, vid personundersökning *taga* del av anteckningar och andra handlingar från förundersökningen samt närvara vid förhör som *hålles* med den misstänkte.

Frivårdsmyndighet och personundersökare *får*, om *det inte finns* särskilda skäl *mot det*, vid personundersökning *ta* del av anteckningar och andra handlingar från förundersökningen samt närvara vid förhör som *hålls* med den misstänkte.

¹ Lagen omtryckt 1982:1125.

² Senaste lydelse 1973:1214.

6 §³

Socialnämnd skall på begäran av skyddskonsulent, skyddsassistent, personundersökare, åklagare eller domstol meddela upplysningar beträffande misstänkt, med vilken nämnden har att <i>taga</i> befattning, samt föreslå de åtgärder, som nämnden finner erforderliga för att främja hans anpassning i samhället.	Socialnämnd skall på begäran av frivårdsmyndighet, personundersökare, åklagare eller domstol meddela upplysningar beträffande misstänkt, med vilken nämnden har att <i>ta</i> befattning, samt föreslå de åtgärder, som nämnden finner erforderliga för att främja hans anpassning i samhället.
--	---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

³ Senaste lydelse 1981:24.

Härigenom föreskrivs att i 21 och 23 §§ passlagen (1978:302)¹ ordet "skyddskonsulent" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "fri-vårdsmyndighet" i motsvarande form.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

¹ Lagen omtryckt 1987:698.

8 Förslag till

Prop. 1989/90: 154

Bilaga 1

Lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet

Härigenom föreskrivs att i 10, 14, 23 och 24 §§ lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet¹ ordet "skyddskon-sulent" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "frivårdsmyndighet" i motsvarande form.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

¹ Lagen omtryckt 1983:247.

9 Förslag till

Prop. 1989/90:154

Lag om ändring i smittskyddslagen (1988:1472)

Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att i 30 och 31 §§ smittskyddslagen (1988:1472)¹ ordet "skyddskonsulent" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "frivårdsmyndighet" i motsvarande form.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

¹ Lagen omtryckt 1989:291.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1990-05-09

Närvarande: f.d. regeringsrådet Bengt Wieslander, regeringsrådet Bertil Werner, justitierådet Ulf Gad.

Enligt protokoll vid regeringsrättsnämndens sammanträde den 3 maj 1990 har regeringen på hemställan av statsrådet Laila Freivalds beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m., m.m.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Owe Horned.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Förslaget till lag om ändring i lagen om behandling av häktade och anhållna m.fl.

4 §

Enligt andra stycket tredje meningen skall hälso- och sjukvårdspersonal inom kriminalvården, som får kännedom om att en häktad lider av "sådan smittosam sjukdom som avses i smittskyddslagen (1988:1472)", underrätta chefen för förvaringslokalen om detta. Av den allmänna motiveringen (avsnitt 2.3) framgår att avsikten inte varit att göra underrättelseskyldigheten mera omfattande än den skyldighet att underrätta chefen för kriminalvårdsanstalt som i motsvarande fall föreskrivs i 37 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt. Lagrådet föreslår därför att underrättelse skall ske om "sådan smittosam sjukdom som enligt smittskyddslagen (1988:1472) utgör en samhällsfarlig sjukdom".

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

	s.
Regeringens proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	2
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 17 maj 1990	20
1 Inledning	20
2 Allmän motivering	22
2.1 Delegering inom kriminalvården	22
2.1.1 Utvidgade möjligheter att delegera besluts befogenheter enligt kriminalvårdslagstiftningen	22
2.1.2 Möjlighet att delegera upptagande av nöjdförklaring ...	27
2.2 Sysselsättningsplikt för intagna i kriminalvårdsanstalt	28
2.3 Sjukvårdssekretessen i verksamheten vid häkten	30
2.4 Avskildhet vid utredning i ett disciplinärende	32
3 Upprättade lagförslag	33
4 Specialmotivering	33
4.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m. m.	33
4.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt	34
4.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:371) om behandling av anhållna och häktade m. fl.	36
4.4 Övriga lagförslag	37
5 Hemställan	37
6 Beslut	38
Bilaga 1 Lagrådsremissens lagförslag	39
Bilaga 2 Lagrådets yttrande	57

